

Stichting
Pensioenfonds
Pensura

Stichting Pensioenfonds Pensura
Maarssebroeksedijk 2
3542 DN Utrecht
Postbus 40441
3504 AE Utrecht

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 30190287

Jaarverslag 2023

Inhoud

	Pagina
Organisatie pensioenfonds	5
Meerjarenoverzicht	9
Bestuursverslag	
Inleiding	11
Missie, visie en strategie	11
Financiële positie van Pensura	13
Pensioenregeling	15
Communicatie	19
Beleggingen	20
Actuariële analyse resultaat	26
Verzekerdenbestand	27
Uitvoeringskosten	28
Uitbestedingsbeleid	41
Risicomanagement	42
Toekomstparagraaf	53
Gebeurtenissen na balansdatum	54
Ondertekening	54
Visitatiecommissie	
Samenvatting rapport Visitatiecommissie	55
Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie	59
Verantwoordingsorgaan	
Verslag verantwoordingsorgaan	61
Reactie van het bestuur	63

Jaarrekening

Balans per 31 december (na bestemming saldo van baten en lasten, in duizenden euro)	66
Staat van baten en lasten	68
Kasstroomoverzicht	70
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	71
Toelichting op de balans per 31 december	77
Gebeurtenissen na balansdatum	84
Toelichting op de staat van baten en lasten	85
Resultaatbestemming	90
Risicoparagraaf	91

Overige gegevens

Resultaatbestemming	99
Actuariële verklaring	100
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	102

Bijlagen

Overzicht belegd vermogen	113
---------------------------	-----

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het bestuur van Pensura is paritair samengesteld en bestaat eind 2023 uit 8 personen. Daarvan zijn 4 bestuurders van werkgeverszijde, 3 van werknemerszijde en 1 vertegenwoordiger namens pensioengerechtigden. Het bestuur kent geen vacatures.

Einde 2023 was de bestuurssamenstelling als volgt:

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	H.J.J. Debrauwer (voorzitter) E.I. Bentsen J.H.M. ten Berge R. Estrada Bertran
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	D.H.M. Geerlings (secretaris) A.U.M. Gengler W.J. Hamminga
<i>Vertegenwoordiger van pensioengerechtigden</i>	M.L.M. Claassens

Bestuurscommissies

Het bestuur van Pensura heeft diverse bestuurscommissies ingesteld. De taken, bevoegdheden en eisen die aan de leden van de commissies worden gesteld, zijn vastgelegd in commissiereglementen.

Einde 2023 waren de commissies als volgt samengesteld:

Naam commissie	Leden
<i>Dagelijks Bestuur</i>	H.J.J. Debrauwer (voorzitter) D.H.M. Geerlings (secretaris)
<i>Commissie Beleggingen</i>	J.H.M. ten Berge (voorzitter) E.I. Bentsen H.J.J. Debrauwer D.H.M. Geerlings A.U.M. Gengler (notulen)
<i>Commissie Communicatie</i>	W.J. Hamminga (voorzitter) Vacature
<i>Commissie Pensioen & Uitbesteding</i>	A.U.M. Gengler (voorzitter) H.J.J. Debrauwer

Sleutelfuncties

Pensura heeft de volgende sleutelfunctiehouders aangewezen:

- De heer G. Koning is houder van de actuariële functie.
- De heer M.L.M. Claassens is houder van de risicobeheerfunctie.
- De heer R. Estrada Bertran is houder van de interne auditfunctie. InAudit is aangesteld voor het verrichten van vervullende werkzaamheden onder de verantwoordelijkheid van de heer Estrada Bertran.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgesteld in de statuten van het fonds en in het Reglement Visitatiecommissie.

De visitatie over het verslagjaar is in 2023 uitgevoerd. De visitatiecommissie bestond uit de volgende leden:

- M. Simons (voorzitter)
- T. Stanoevska
- T. van der Linden

In dit bestuursverslag is een samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie opgenomen.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en in het Reglement Verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan bestaat volgens de statuten uit 5 personen. Daarvan is 1 lid namens de werkgever, 2 namens de werknemers, 1 namens de gewezen deelnemers en 1 namens de pensioengerechtigden.

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2023 is opgenomen in dit bestuursverslag.

Einde 2023 was het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Vertegenwoordiger van de werkgever	A. Dijkhuis (secretaris, tot en met 1 november 2023)
Vertegenwoordiger van de werkgever	P. Leys
Vertegenwoordiger van de deelnemers	P. Franssen (voorzitter)
	D. Leendertse
Vertegenwoordiger namens de gewezen deelnemers	P. van de Kolk
Vertegenwoordiger van pensioengerechtigden	B. Morren

Compliance officer

Mevrouw D. Kalinova is aangesteld als compliance officer per 29 maart 2022. Op 27 maart 2023 heeft het bestuur een andere compliance officer benoemd: mevrouw C. van der Sande.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt AZL N.V. voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging.

Het beheer van de kapitalen uit de beschikbare premiereregeling is uitbesteed aan ABN AMRO Pension Services.

Vermogensbeheer

Het beheer van de matchingportefeuille is ondergebracht bij AXA Investment Managers Paris (AXA IMP).

De beleggingsadministratie is uitbesteed aan CACEIS. First Pensions draagt zorg voor de compliance monitoring, de toezichthouderrapportages, performance en risk management, en de risicomonitors 2023.

Advisering en certificering

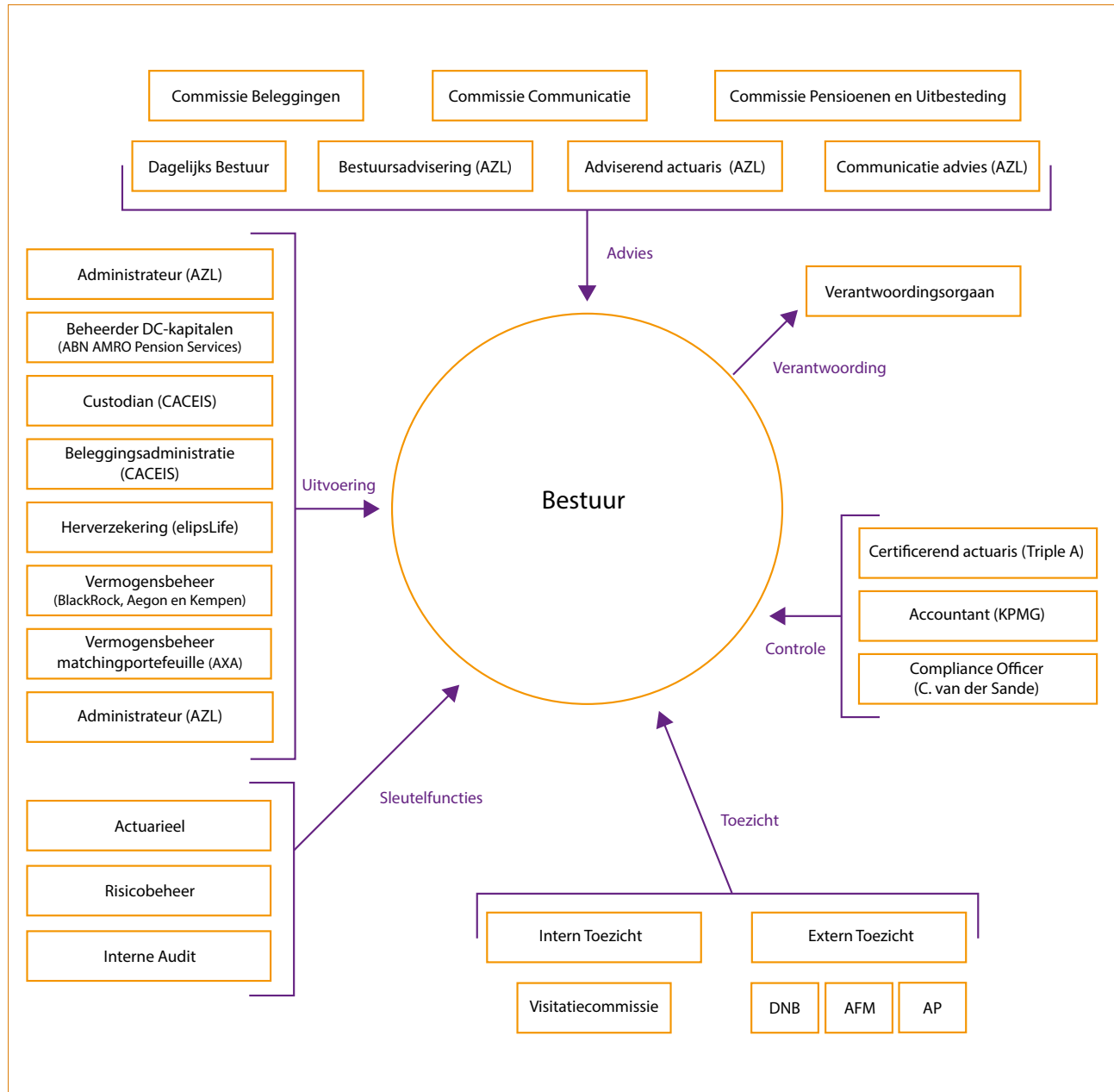
Het bestuur heeft de bestuursadvisering en -ondersteuning belegd bij AZL. In het verslagjaar zijn de adviserende en uitvoerende actuariële werkzaamheden eveneens uitgevoerd door AZL. Voorts heeft het bestuur een communicatieadviseur van AZL aangesteld.

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan KPMG Accountants N.V.

De actuariële certificering is belegd bij Triple A Risk Finance Certification B.V.

Organogram

De organisatie van Pensura ziet er schematisch als volgt uit:

Website

www.pensioenfondspensura.nl

Meerjarenoverzicht

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Verzekerden					
Deelnemers	246	222	235	232	233
Gewezen deelnemers met premievrije rechten	575	592	592	623	622
Pensioengerechtigden	190	176	166	158	149
	1.011	990	993	1.013	1.004
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beschikbaar vermogen	199.045	180.321	228.400	209.244	195.178
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	198.717	179.238	228.400	208.982	192.097
Beleggingsopbrengsten	23.288	-44.653	20.981	14.976	33.090
Reserves					
Algemene reserve	58.658	62.209	65.892	30.558	29.218
Technische voorzieningen					
Pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	140.387	118.112	162.508	178.686	165.960
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0	92	126	138	126
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	26.826	23.827	27.873	23.581	22.315
Premiebijdragen garantiepensioen					
Werkgeversbijdragen ¹⁾	735	697	2.199	2.623	1.447

1) Het betreft hier alleen werkgeversbijdragen. De werknemerspremie was van toepassing voor de deelnemers in de nieuwe regeling, maar deze bouwen per 1 januari 2011 hun pensioen op bij het bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf en is dus per deze datum premievrij.

	2023	2022	2021	2020	2019
Premiebijdragen beleggingspensioen	903	965	821	743	676
Uitkeringen	3.978	3.323	3.026	2.882	2.681
Dekkingsgraad					
Pensioenvermogen	225.871	204.240	256.399	232.963	217.619
Pensioenverplichtingen	167.213	142.031	190.507	202.405	188.401
FTK dekkingsgraad	135,1%	143,8%	134,6%	115,1%	115,5%
Beleidsdekkingsgraad ¹⁾	134,0%	139,2%	126,8%	107,3%	113,2%
Vereiste dekkingsgraad DNB	116,7%	117,7%	119,3%	122,0%	121,9%
Toeslagen ²⁾					
– Ambitie					
• Actief	-	-	-	-	-
• Niet actief	0,00%	14,33%	3,42%	1,46%	2,72%
– Toegekend					
• Actief	-	-	-	-	-
• Niet actief	0,00%	14,86%	4,49%	0,00%	0,96%

1) De beleidsdekkingsgraad is bepaald als de 12-maands gemiddelde dekkingsgraad waarbij voor het einde van een kwartaal de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de K-Staten DNB en voor het einde van het jaar de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de J-staten DNB.

2) Wanneer de toeslagverlening vanaf 1 januari van een bepaald jaar geldt, heeft deze betrekking op 31 december van het jaar daarvoor. De indexatie van 1 januari 2024 loopt niet mee in de cijfers van 2023.

Bestuursverslag

Inleiding

Dit is het verslag over het boekjaar 2023 (hierna: het verslagjaar) van Stichting Pensioenfonds Pensura. De Stichting Pensioenfonds Pensura (verder in dit verslag aangeduid met 'Pensura', 'pensioenfonds' of 'fonds') is een ondernemingspensioenfonds in de zin van de Pensioenwet, statutair gevestigd te Utrecht.

Pensura is op 25 augustus 2003 opgericht als een ondernemingspensioenfonds en was in het verslagjaar verbonden aan de ondernemingen Diversey Europe Operations B.V., Diversey B.V., Diversey Netherlands Productions B.V. en Diamond (BC) Netherlands Holding B.V. Deze ondernemingen worden hierna gezamenlijk genoemd "de onderneming" of "de werkgever".

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het fonds.

Meer informatie staat op de website van het pensioenfonds: www.pensioenfondspensura.nl.

Missie, visie en strategie

Missie

Pensura heeft, in het licht van het doel van het pensioenfonds, als missie het op lange termijn verzorgen van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten, evenals het streven naar het gedurig waardevast houden van ingegane pensioenrechten en premievrije pensioenaanspraken.

Het fonds heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) opgesteld waarin gemotiveerd is omschreven welk beleid wordt gevoerd om de missie van het fonds te kunnen nakomen. In de ABTN wordt nader ingegaan op de organisatie van het fonds, de inhoud van de pensioenregeling, de financiële opzet (grondslagen en het beleidskader en sturingsmiddelen), hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle alsmede de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst. In het verslagjaar is de ABTN geactualiseerd.

Het financieel crisisplan maakt onderdeel uit van de ABTN en is een beschrijving van maatregelen die het fonds op korte termijn kan inzetten indien de beleidsdekkingsgraad zich bevindt onder of zeer snel beweegt richting de kritische waarden waardoor het realiseren van de missie van het fonds in gevaar komt.

Visie en strategie

Om de missie te realiseren richt Pensura zich op:

- *Kwalitatief goede en kostenefficiënte uitvoering van de pensioenregeling:*

De uitvoeringskosten komen niet ten laste van de deelnemers, omdat deze volledig door de werkgever worden vergoed. Pensura heeft afspraken over kosten en te leveren diensten gemaakt met AZL (de uitvoeringsorganisatie). AZL rapporteert op kwartaalbasis over de nakoming van de gemaakte afspraken en de uitvoering van de administratie richting het bestuur. Het bestuur analyseert jaarlijks de ISAE3402-rapportage (voor de processen die de financiële verantwoording raken) en de ISAE3000-rapportage (voor de overige primaire processen) van AZL. Bovendien worden de kwartaalrapportages beoordeeld en vinden er periodiek evaluatiegesprekken plaats. De kosten van de administratie worden op doorlopende basis gemonitord door het bestuur, ongeacht het feit dat de uitvoeringskosten door de werkgever worden betaald. Naast uitvoeringskosten zijn er ook vermogensbeheerkosten die wel ten laste van het fonds (DB-regeling) dan wel direct ten laste van de deelnemers (DC-regeling) komen. Ook hier wordt een kostenefficiënte uitvoering nagestreefd. Tevens worden (advies) werkzaamheden ingekocht daar waar het bestuur van mening is dat uitvoering door derden tot betere resultaten leidt, ondanks de meerkosten. Het bestuur maakt bij het monitoren en beoordelen van de kosten altijd de afweging tussen enerzijds het kostenniveau en anderzijds de kwaliteit (en daarmee de toegevoegde waarde voor het bestuur en de belanghebbenden) die daar tegenover staat.

- *Adequate afspraken met de werkgever:*

De afspraken tussen Pensura en de werkgever zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst. De werkgever is de verplichting aangegaan om, afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad, een opslag op de premie te betalen (herstelpremie), om extra premie te storten indien Pensura de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten op grond van de Pensioenwet dient te verlagen (bijstorting) en om de feitelijke uitvoeringskosten van Pensura te vergoeden. Indien de werkgever de uitvoeringsovereenkomst opzegt, is de werkgever gehouden om alle toekomstige uitvoeringskosten van Pensura te betalen. Dit borgt de continuïteit voor Pensura. Tevens heeft de werkgever de inspanningsverplichting om fondsbestuurders die tevens werkzaam zijn bij de onderneming, in staat te stellen om hun bestuursfunctie goed te vervullen en ook tijdig bij opvolging nieuwe bestuurders namens de werkgever voor te dragen.

- *Goed en solide beheer van het vermogen:*

Doordat de opbouw van het middelloonpensioen sinds 1 januari 2011 niet meer bij Pensura plaatsvindt, is de bufferopslag van de opbouw als sturingsgrootte weggefallen. Door de opbouw van het deelnemersbestand in combinatie met de betaling van herstelpremie door de werkgever is Pensura in staat een beleggingsbeleid te voeren waarbij de kans op een goed rendement behouden blijft. Hiertoe heeft het bestuur van Pensura aan de hand van een ALM-studie en de risicohouding een strategisch beleggingsbeleid vastgesteld dat aan de basis ligt voor het jaarlijkse beleggingsplan. Pensura voert een deels passieve, deels actieve beleggingstijl. Dit doet het fonds onder meer als volgt: de basis van de zakelijke waarden portefeuille wordt passief belegd, maar het fonds ziet, als lange termijn belegger, extra mogelijkheden op rendement door in te spelen op lange termijn financieel - economische en maatschappelijke thema's. Voor de actief beheerde fondsen toetst Pensura periodiek of de kosten goed gemaakt worden door een hoger rendement. Indien nodig worden naar aanleiding van deze toetsingen acties ondernomen.

- *Adequaat risicobeheer:*

Pensura heeft een sleutelfunctionaris risicobeheer benoemd. Diens taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in een charter. Het bestuur van Pensura heeft de risico's die het fonds loopt vervat in een risicomatrix. Deze matrix wordt periodiek gemonitord en geactualiseerd. Dat geldt tevens voor de risicorapportages inclusief risico dashboard en het beleid integraal risicomanagement. De sleutelfunctiehouder risicobeheer is verantwoordelijk voor het monitoren van deze documenten. De Commissie Beleggingen ontvangt performance, compliance rapportages, de toezichthouderrapportages, performance en risk management en de risicomonitors van First Pensions. Naast de hiervoor benoemde financiële risico's wordt er de nodige aandacht besteed aan de niet-financiële risico's. De uitbestedingspartners leveren ook ten aanzien van deze risico's rapportages aan Pensura. Voor beide categorieën is de risk appetite vastgesteld.

- *Betrokken en goed geïnformeerde deelnemers:*

Goede en proactieve communicatie helpt bij het streven naar een goed en betrouwbaar imago. De Commissie Communicatie is door het bestuur ingesteld om dit te bevorderen. Er is een meerjarig communicatiebeleidsplan vastgesteld dat jaarlijks waar nodig wordt herijkt. Het fonds zoekt nadrukkelijk de afstemming met de deelnemers om het draagvlak van de deelnemers voor haar beleid te kunnen toetsen en om de effectiviteit van de communicatie te meten. Een en ander gebeurt middels uitvragen en onderzoeken.

- *Goed pensioenfondsbestuur:*

De eisen die door wet- en regelgeving worden gesteld worden steeds strenger. Een geschikt bestuur is daarom onontbeerlijk. De Code Pensioenfondsen is een leidraad voor Pensura. Deze Code richt zich op goed pensioenfondsbestuur: besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. Het bestuur voert periodiek een evaluatie uit van de geschiktheid van de bestuurders en volgt, indien nodig, aanvullende opleidingen. Daarnaast vindt elk jaar een zelfevaluatie plaats over hoe het bestuur als collectief en de bestuurders individueel functioneren. Deze evaluatie wordt eens in de drie jaar door een externe partij begeleid.

- *Streven naar een toekomstbestendige oplossing voor de deelnemers:*

De pensioenregeling van Pensura is voor een groot deel gesloten. In de middelloonregeling (Garantiepensioenmodule van Pensioenreglement 2006) vindt sinds 1 januari 2011 geen pensioenopbouw meer plaats en zitten alleen nog ingegane pensioenrechten en premievrije pensioenaanspraken. Er wordt wel nog kapitaal opgebouwd in de Beleggingspensioenmodule van Pensioenreglement 2006. Vanaf 2015 zijn er geen werknemers meer die actief pensioen opbouwen in de eindloonregeling van Pensioenreglement 2003.

Strengere wet- en regelgeving en een bijbehorende toename van het toezicht zullen de kosten voor pensioen- en vermogensbeheer doen toenemen.

Het bestuur van Pensura monitort deze ontwikkelingen en zet deze af tegen de missie van het fonds. In dat kader is in 2018 een toekomstonderzoek onder begeleiding van een externe partij afgerond. Dit heeft niet tot nadere maatregelen geleid.

Het streven naar een toekomstbestendige oplossing voor de deelnemers betekent niet dat Pensura per definitie als zelfstandig fonds dient te blijven voortbestaan. De ontwikkelingen ten aanzien van het nieuw pensioenstelsel maken discussies over de toekomst van de door Pensura uitgevoerde pensioenregeling actueel. Er vindt periodiek overleg plaats met sociale partners over de toekomst van de pensioenregeling. Daarbij worden de (potentiële) gevolgen van het nieuw pensioenstelsel betrokken.

Financiële positie van Pensura

Verdere opmars financiële positie leidt tot toeslagverlening

Gedurende 2023 daalt de rente per saldo. Dit resulteert in een stijging van de technische voorziening. Bij de vaststelling van de technische voorziening is rekening gehouden met het Advies van de Commissie Parameters en in het bijzonder de voorgestelde UFR systematiek die per 1 januari 2023 is geïmplementeerd. Net als de technische voorziening stijgt ook het belegd vermogen. Met name door aandelenmarkten die positief presteren en door de waarde toename van de matching portefeuille als gevolg van de gedaalde rente. Per saldo leiden deze ontwikkelingen tot een stijging van de DNB dekkingsgraad. De energie- en voedselprijzen liggen eind 2023 een stuk lager dan eind 2022 en de inflatie is daarmee gedurende 2023 gedaald. Deze ontwikkelingen leiden ertoe dat het fonds geen toeslag verleent per 1 januari 2024. Wel is een inhaaltoeslag toegekend van 1,25%. Het fonds maakt geen gebruik van de versoepelde toeslagregels, waarbij pensioenfondsen de pensioenen mogen verhogen vanaf een beleidsdekkingsgraad van minimaal 105% zonder dat de eis van toekomstbestendigheid geldt. Verdere informatie over het toeslagbeleid en het besluit over toeslagverlening is opgenomen op pagina 18 van dit verslag.

Per saldo daalt de DNB dekkingsgraad van het fonds gedurende het jaar met 8,6%-punt. In wezen is er een stijging geweest maar die valt weg tegen de forse indexatie van begin 2023.

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van Pensura bedroeg einde 2023 134,0% (einde 2022 was dit 139,2%). De vermogenspositie is naar het oordeel van de certificerend actuaire voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen.

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

De dekkingsgraad van het fonds is in 2023 gedaald van 143,8% naar 135,2%. De volgende tabel toont de ontwikkeling van de dekkingsgraad over 2023. Hierbij zijn de procentuele resultaten uitgedrukt als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar.

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Aanwezige dekkings- graad 2023	Aanwezige dekkings- graad 2022
Primo	204.240	142.031	143,8%	134,6%
Beleggingsopbrengsten	26.167	2.879	15,3%	-23,2%
Rente effect/rendement op TV	0	9.744	-9,2%	47,2%
Premie	891	826	-0,2%	-0,2%
Waardeoverdrachten	-596	-421	0,0%	0,0%
Kosten	-129	-129	0,0%	0,0%
Uitkeringen	-3.978	-4.032	1,3%	0,6%
Kanssystemen	1	-321	0,3%	0,2%
Toeslagverlening	0	17.365	-15,7%	-5,0%
Overige mutaties TV	-635	-637	0,2%	-1,0%
Andere oorzaken	-90	-92	0,0%	0,0%
Kruis effecten (sluitpost in het verloop van de dekkingsgraad)	0	0	-0,6%	-9,4%
Ultimo	225.871	167.213	135,2%	143,8%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie mogelijk is. In de berekening van de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Daardoor worden de totale pensioenverplichtingen van het pensioenfonds dus hoger.

Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijzen.

Eind 2023 bedroeg de reële dekkingsgraad 104,3% (einde 2022 was dit 105,3%). De beleidsdekkingsgraad waarbij een volledige toeslag zou kunnen worden verleend bedroeg einde 2023 128,5%.

Marktwaaardedekkingsgraad

Eind 2023 bedroeg de marktwaaardedekkingsgraad 135,2% (einde 2022: 143,6%). Naast de waardering van de beleggingen op marktwaarde worden in de berekening van deze dekkingsgraad ook de verplichtingen op marktwaarde gewaardeerd.

Vereist eigen vermogen en herstelplan

De vereiste dekkingsgraad bedroeg per 31 december 2023 116,9% (per 31 december 2022 117,7%). De beschikbare premieregeling is in de berekening van de vereiste dekkingsgraad meegenomen, dit is conform de voorschriften van DNB. Als de beschikbare premieregeling niet in de berekening zou worden betrokken, dan zou de vereiste dekkingsgraad einde 2023 120,2% zijn.

Einde 2022 was de beleidsdekkingsgraad van hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Omdat de beleidsdekkingsgraad van Pensura op dat moment hoger was dan de vereiste dekkingsgraad, was er geen sprake meer van een reservetekort. Omdat Pensura in 2022 uit herstel is gekomen, was in 2023 geen herstelplan meer noodzakelijk.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets toetst de financiële opzet van het fonds en toetst of het verwachte pensioenresultaat voldoet aan de door het fonds zelf gestelde normen op basis van meerdere economische scenario's. Het pensioenfonds zelf definieert hoe ver het pensioenresultaat mag wegzakken. Blijkt uit de haalbaarheidstoets dat het verwachte pensioenresultaat niet voldoet aan deze norm, dan moet dit gecommuniceerd worden aan de deelnemers en besproken worden met de sociale partners. Dit zou er dan toe kunnen leiden dat de pensioenregeling herzien wordt. Uit de in 2023 uitgevoerde haalbaarheidstoets bleek dat Pensura aan de gestelde normen voldoet. Voorgaande situatie was daarom niet van toepassing.

De belangrijkste uitkomsten van de haalbaarheidstoets worden in de risicoparagraaf van dit bestuursverslag toegelicht bij de lange termijn risicohouding.

Pensioenregeling

De volgende regelingen werden in 2023 door Pensura uitgevoerd:

Pensioenreglement 2003:

Voor deelnemers bij Pensura die op 31 december 2005 ouder waren dan 55 jaar is de eindloonregeling (Pensioenreglement 2003) van toepassing. De regeling kent ouderdomspensioen, tijdelijk ouderdomspensioen (tot 65 jaar) op opbouwbasis, wezenpensioen en partnerpensioen op risicobasis. In 2023 vond geen actieve pensioenopbouw meer plaats door werknemers. Pensioenreglement 2003 is gesloten voor toetreding van nieuwe deelnemers.

Pensioenreglement 2006:

Pensioenreglement 2006 is per 1 januari 2006 van toepassing voor alle werknemers die op die datum jonger waren dan 55 jaar en de werknemers die nadien bij de werkgever in dienst zijn getreden. Deze regeling bestond tot 1 januari 2011 uit twee delen, namelijk de Garantiepensioenmodule tot het basisjaarinkomen (een middelloonregeling) en de Beleggingspensioenmodule (excedentregeling) waarvoor een beschikbare premie van toepassing is. De opbouw in de middelloonregeling vindt vanaf 1 januari 2011 niet meer plaats bij Pensura maar in een pensioenregeling bij een andere pensioenuitvoerder. Tot 1 januari 2021 was dit het Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf. Sinds 1 januari 2021 is dit deel van de pensioenregeling ondergebracht bij Pensioenfonds PGB. De opbouw in de excedentregeling vindt vanaf 1 januari 2011 nog bij Pensura plaats. Dit geldt voor deelnemers van wie het pensioengevend salaris hoger is dan het basisjaarinkomen (de excedentgrens) dat wordt gehanteerd door Pensioenfonds PGB. Ook werd tot 1 januari 2015 bij Pensura pensioenkapitaal opgebouwd middels het Vrijwillig pensioensparen

Bij Pensura vindt derhalve slechts actieve pensioenopbouw door werknemers plaats in de Beleggingspensioenmodule van Pensioenreglement 2006. De belangrijkste kenmerken van deze excedentregeling waren op 31 december 2023:

Pensioensysteem	Beschikbare premieregeling
Pensioenrichtleeftijd	67 jaar
Opbouw pensioenkapitaal	Volgens leeftijdsafhankelijke staffel
Excedent partnerpensioen	Risicobasis
Excedent wezenpensioen	Risicobasis
Maximum pensioengevend salaris	€ 128.810
Basisjaarinkomen (excedentgrens)	€ 70.489
Aanwending pensioenkapitaal voor aankoop pensioen	Bij een verzekeraar of bank naar keuze van de (gewezen) deelnemer

Het pensioenreglement is per 1 januari 2023 aangepast. De wijziging van het pensioenreglement wordt verderop in dit bestuursverslag in de paragraaf 'Fondsdocumenten' nader toegelicht.

Waardeoverdracht klein pensioen en vervallen zeer kleine pensioenen

De Wet waardeoverdracht klein pensioen maakt de automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen (minder dan € 520,35 bruto per jaar, stand 2023) naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de deelnemer mogelijk. Zo kunnen kleine pensioenen worden gebundeld tot een groter pensioen. Daarnaast beperkt deze wet de mogelijkheid om kleine pensioenen af te kopen.

Voor Pensura geldt in dit kader het volgende:

- Kleine pensioenen die zijn ontstaan op of na 1-1-2018 zullen worden overgedragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de gewezen deelnemer.
- Kleine pensioenen die zijn ontstaan vóór 1-1-2018 zullen worden overgedragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder van de gewezen deelnemer.
- Pensura zal conform de wettelijke verplichting meewerken aan automatische inkomende waardeoverdrachten van kleine pensioenen.
- Verval van hele kleine pensioenen (minder dan € 2,00 bruto per jaar) die zijn ontstaan vóór 1 januari 2019 is voor Pensura niet aan de orde.
- Hele kleine pensioenen die ontstaan na 1-1-2019 zullen van rechtswege vervallen. De waarde van deze te vervallen hele kleine pensioenen komt ten gunste van de algemene middelen van Pensura.

Premiebeleid

Het fonds heeft geen opbouw meer voor risico fonds, de inkoop onvoorwaardelijke opbouw bestaat dan ook alleen uit de risicopremies voor overlijden en arbeidsongeschiktheid voor de beschikbare premieregeling inclusief solvabiliteitsopslag. De aangroei van pensioenverplichtingen bestaat uit de beschikbare premie voor risico deelnemers. Daarnaast is een opslag voor uitvoeringskosten opgenomen ter hoogte van de werkelijke uitvoeringskosten in het boekjaar. De werkgever is onder meer de verplichting aangegaan om, afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad, een opslag op de premie te betalen (herstelpremie) en om extra premie

te storten indien Pensura op basis van de wet- en regelgeving de opgebouwde pensioenen zou moeten verlagen (bijstorting). In de uitvoeringsovereenkomst is tevens opgenomen dat de onderneming de door het fonds gemaakte uitvoeringskosten vergoedt. De gemaakte kosten hebben derhalve geen negatief effect op de ingegane pensioenen en opgebouwde pensioenaanspraken.

Kostendekkende en ontvangen premie

Artikel 128 van de Pensioenwet bepaalt dat de te ontvangen premie ten minste gelijk moet zijn aan de conform de ABTN vastgestelde kostendekkende premie. Vanaf september 2008 heeft de onderneming, gelet op de financiële situatie van het fonds, de premieafdracht verhoogd met een herstellpremie. In 2023 was dat niet langer nodig, omdat er geen sprake meer was van een tekortsituatie.

De feitelijke premie over boekjaar 2023 bedraagt € 1,638 miljoen (2022: € 1,662 miljoen) en de kostendekkende premie € 1,638 miljoen (2022: € 1,662 miljoen).

Het pensioenfonds ontving in 2023 premie ten behoeve van de opbouw van pensioenkapitaal in de Beleggingspensioenmodule. Dit betreft premiestortingen in een beschikbare premieregeling. Deze premies zijn gestort op een op naam van de deelnemer staande beleggingsrekening beheerd door ABN AMRO Pension Services. Daarnaast draagt de werkgever een solvabiliteitsopslag af ter grootte van 1% van de in het kader van de Beleggingspensioenmodule beschikbaar gestelde premies. Deze opslag vervalt in het eigen vermogen van Pensura.

Overzicht van de opbouw van de feitelijke premie en de kostendekkende premie van Pensura in 2023

	2023	2022
Kostendekkende premie	1.638	1.662
Feitelijke premie	1.638	1.662
De kostendekkende premies is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	979	1.070
– Opslag in stand houden vereist vermogen	25	34
– Opslag voor uitvoeringskosten	634	558
	1.638	1.662
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	979	1.070
– Opslag in stand houden vereist vermogen	25	34
– Opslag voor uitvoeringskosten	634	558
	1.638	1.662

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de bij Pensura in de eindloonregeling van Pensioenreglement 2003 en de middelloonregeling van Pensioenreglement 2006 opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten kunnen worden verhoogd. De voorwaardelijke verhoging (toeslagverlening) wordt betaald uit beleggingsrendement. Er wordt geen geld voor toeslagverlening gereserveerd en er is geen recht op toeslagverlening door het voorwaardelijke karakter ervan. Het is daarom niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden.

Pensura heeft de ambitie om de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en overige aanspraakgerechtigden elk jaar te verhogen met de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek vastgestelde consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen, zoals deze zich gedurende de twaalf maanden vóór de maand oktober van het voorafgaande jaar heeft voorgedaan.

Het toeslagbeleid van Pensura is vastgelegd in de ABTN. Het bestuur heeft op basis van dit beleid en de regels van toekomstbestendige toeslagverlening besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioen- en overige aanspraakgerechtigden per 1 januari 2023 te verhogen. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 bedraagt 134,01%. De maatstaf voor toeslagverlening, de CPI van oktober 2022 tot oktober 2023 was -0,4%. Gelet hierop heeft het bestuur besproken om de pensioenen niet te verhogen. Omdat de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de grens waarbij toeslag verleend mag worden, is er wel een inhaaltoeslag van 1,25% toegekend per 1 januari 2024. Deze inhaaltoeslag is niet opgenomen in de cijfers over 2023.

Pensura heeft DNB in 2018 gevraagd om toestemming te verlenen voor het hanteren van een gewogen toeslagdrempel, omdat de (beleids)dekkingsgraad van het fonds in relatief grote mate wordt beïnvloed door de beschikbare premiereregeling. DNB heeft het fonds vervolgens ontheffing verleend van het hanteren van de toeslagdrempel van 110% beleidsdekkingsgraad, zoals omschreven in artikel 137 lid 2 onderdeel a van de Pensioenwet, zijnde de beleidsdekkingsgraad vanaf welke (gedeeltelijk) toeslagverlening mag worden toegekend.

De maximale te verlenen toeslag voor het fonds wordt berekend op basis van een gewogen gemiddelde ondergrens. Deze gewogen ondergrens (de gewogen toeslagdrempel) wordt bepaald door voor de uitkeringsovereenkomst (de middelloonregeling van Pensioenreglement 2006 en de eindloonregeling van Pensioenreglement 2003) de 110%-grens te hanteren en voor het herverzekerde deel en het deel ter uitvoering van de beschikbare premiereregeling de grens van de technische voorzieningen plus het minimaal vereist eigen vermogen. De gewogen toeslagdrempel wordt vervolgens bepaald door de totale indexatiegrens te delen door de totale technische voorziening en is voor de toeslagverlening per 1 januari 2023 vastgesteld op 108,49%.

Het bestuur van Pensura verwacht, op basis van de financiële positie van einde 2023, de opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten de komende jaren (deels) te kunnen verhogen. Per jaar wordt beoordeeld of een verhoging mogelijk is en hoeveel het pensioen kan worden verhoogd. Het fonds verwacht daarnaast in de komende jaren geen verlaging van de pensioenen. De werkgever heeft toegezegd bij te springen als het fonds er financieel slecht voor staat om zo een verlaging van de pensioenen te voorkomen.

Het bestuur heeft besloten om geen gebruik te maken van de verruiming van de indexatieregels conform het Besluit van 7 juni 2023 tot wijziging van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen in verband met toeslag vanwege voorgenomen transitie (de indexatie AMvB), omdat het bestuur er vooralsnog vanuit gaat dat het fonds niet gaat invaren. Voorts zorgt de goede financiële situatie van Pensura ervoor dat de verlaagde toeslagdrempel minder relevant is voor het fonds.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Pensura beschikt over een communicatiebeleidsplan. In dit plan is onder meer vastgelegd wat de uitgangspunten voor de communicatie van Pensura zijn en welke doelen het fonds hiermee wil bereiken. Ook is er een jaarkalender opgenomen en speerpunten voor het betreffende jaar. Het plan wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgewerkt.

In het communicatiebeleidsplan is ook de communicatiestrategie vastgelegd. Pensura streeft naar een doelgroepgerichte en persoonlijke communicatie die duidelijk, begrijpelijk, en tijdig is. De communicatie moet ook evenwichtig zijn; dat betekent dat eerlijk en correct wordt gecommuniceerd over alle aspecten die voor de deelnemers van belang zijn (inclusief de voor- en nadelen). Het fonds maakt communicatie herkenbaar door gebruik te maken van de vastgestelde huisstijl.

Communicatie met deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

In 2023 heeft Pensura diverse middelen ingezet om met de belanghebbenden te communiceren. Naast de wettelijk verplichte informatie, zoals Pensioen 1-2-3 en het Uniform Pensioenoverzicht (UPO), is in de communicatie een belangrijke rol weggelegd voor de maandelijkse e-mailservice en de website van Pensura (www.pensioenfondspensura.nl). Aan de website is bovendien een portaal gekoppeld (Mijn Pensioencijfers) waarin (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden hun pensioensituatie kunnen inzien en direct zaken kunnen regelen. Gebleken is dat de emailservices goed worden gelezen en de website gezien het aantal deelnemers goed wordt bezocht. Het lezerspaneel functioneert nog niet naar verwachting. Er wordt gekeken hoe de inzet van het paneel geoptimaliseerd kan worden.

In 2023 heeft het bestuur de uitkomsten van het in 2022 uitgevoerde deelnemerstevredenheidsonderzoek besproken. Het doel van het onderzoek was:

1. Meer deelnemers die meedoen dan bij het vorige onderzoek;
2. Nagaan of de e-mailservice beter gelezen en gewaardeerd wordt;
3. Nagaan of de tevredenheid gelijk is gebleven of gestegen;
4. Deelnemers aangeven dat er meer communicatie is over (maatschappelijk verantwoord) beleggen.

Meer deelnemers hebben het onderzoek ingevuld en meer deelnemers hebben aangegeven dat zij de emailservice (aandachtig) lezen. De algemene tevredenheid is gewaardeerd op een 8,2. Bij het vorige onderzoek in 2019 is geen cijfer uitgevraagd. De constatering is dat de waardering gelijk is aan het vorige onderzoek. De columns van de voorzitter hebben bijgedragen aan meer communicatie over beleggen. De meeste deelnemers lezen de column.

Verder heeft Pensura ook in 2023 een verkort jaarverslag gepubliceerd op de website. Deze beknopte, digitale versie van het jaarverslag zorgt ervoor dat deelnemers in een paar muisklikken op de hoogte zijn van de belangrijkste ontwikkelingen van het voorafgaande jaar.

Pensura streeft ernaar om zoveel mogelijk digitaal te communiceren. Dat is ook de voorkeur van de belanghebbenden. Dit bleek uit een onderzoek uit 2019 onder (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden naar de effectiviteit van de communicatie. Sinds 2021 verstuurt Pensura ook wettelijk verplichte communicatie (zoals de jaaropgaves en het UPO) digitaal, tenzij een deelnemer gekozen heeft voor communicatie per post.

Nieuwe pensioenstelsel

De Wet toekomst pensioenen is per 1 juli 2023 in werking getreden. Dit gaat een grote impact hebben op de pensioensector en mogelijk ook op Pensura. In de communicatie bereidt Pensura de deelnemers hierop voor. Op de website is een speciaal gedeelte met informatie (inclusief een tijdslijn) over het nieuwe pensioenstelsel ingericht. De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en de impact voor Pensura zijn belangrijke communicatiethema's in de komende jaren. Het bestuur gaat er voorsnag vanuit dat het fonds niet gaat invaren.

Beleggingen

Op grond van nieuwe Europese wetgeving over maatschappelijk verantwoord beleggen (Sustainable Finance Disclosure Regulation) moet Pensura vanaf 10 maart 2021 opnemen welke gevolgen de manier waarop het pensioenfonds rekening houdt met milieu en klimaat in het beleggingsbeleid heeft voor het rendement. Daar wordt op de website aandacht aan besteed.

Op de website staat een pagina met toelichting op aan het thema beleggingen. Verder wordt specifiek aandacht gegeven aan Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB), door onder meer de publicatie van kwartaalberichten.

UPO

Het UPO bevat sinds 2020 een navigatiemetafoor, waarmee de deelnemers over het bereikbare pensioen en de gewezen deelnemers over het opgebouwde pensioen in drie scenario's (pessimistisch, neutraal en optimistisch) worden geïnformeerd. De UPO modellen zijn in 2023 niet gewijzigd.

Keuzebegeleiding

Met de Wet toekomst pensioenen (Wtp) per 1 juli 2023 is ook de Open Norm keuzebegeleiding ingegaan.

In het AZL Dashboard Keuzebegeleiding is opgenomen hoe de keuzeomgeving eruit zag en op welke wijze deze invulling geeft aan de Open Norm. In het AZL Dashboard Keuzebegeleiding zijn de keuzemomenten, keuzemogelijkheden en bestaande begeleidingsmiddelen voor het fonds in kaart gebracht en vervolgens is de zorgambitie in keuzebegeleiding van ons fonds vastgesteld. Het bestuur heeft vastgesteld dat de life events op activeren staan. Aangezien het grootste deel van de pensioenopbouw elders plaatsvindt, vindt het bestuur dit voldoende en heeft geen ambitie om het niveau van de keuzebegeleiding verder te verhogen.

Beleggingen

Markontwikkelingen

Terugblik 2023

De centrale banken gingen in 2023 in eerste instantie verder met waar ze 2022 mee geëindigd waren namelijk de rente verder verhogen. De beleidsrente van de ECB liep vorig jaar op tot 4 procent en de Amerikaanse Fed eindigde op 5,25-5,50 procent – de hoogste rente sinds 2001. Spannend was het of deze acties gericht op de beheersing van de jaren daarvoor fors opgelopen inflatie ook niet het effect zouden hebben van een harde landing van de economie. Zeker in de Verenigde Staten was daar geen sprake van. De economie bleef doorgroeien, mede ook door een fors spenderende overheid. In Europa was het beeld iets anders. Technisch gezien was er eigenlijk sprake van een recessie. Met name de Duitse economie moest een veer laten. Het voelde echter niet als een recessie. De werkloosheid bleef laag met nog steeds spanningen binnen sommige sectoren waar zelfs een tekort aan personeel bleef. Door de lage werkloosheid bleven de consumentenbestedingen op peil, gesteund door behoorlijke verhogingen van de lonen. Ook de huizenmarkt in Nederland bleef het, tegen de verwachtingen in zoals die begin 2023 werden uitgesproken, goed doen. En dat ondanks de gestegen hypotheekrente.

Het rentebeleid van de centrale banken was ook succesvol in het bereiken van haar doelstelling: het beheersen van de inflatie. De inflatie zakte, maar overigens nog niet tot het gewenste niveau van ca 2%. Maar de ingezette weg naar duidelijke lagere inflatieniveaus was voor de FED aanleiding om aan te geven dat een verdere stijging van de rente niet meer nodig was. Marktvolgers speculeren inmiddels over het moment waarop de FED de rente weer zal laten zakken. De Europese centrale bank is nog wat behoudender in haar uitspraken.

Het economische beeld mag dan in de ontwikkelde westerse landen minder somber zijn uitgevallen in 2023, voor één van de grootste economieën ter wereld, China, verliep het jaar minder voorspoedig. Men slaagde er niet in om de hoge verwachtingen

waar te maken. Ondanks het einde van het zero-COVID-beleid kwam de groei maar zeer matig op gang. Problemen van Chinese vastgoedontwikkelaars bepaalden mede het negatieve beeld.

Politiek en maatschappelijk namen in 2023 de zorgen verder toe. De oorlog in Oekraïne dreigt een langlopend conflict te worden waarbij beide partijen nauwelijks terreinwinst boeken, gepaard gaande met veel menselijk leed en grote materiële verliezen. Het is ook een test voor de samenwerking in de Westerse landen. Het draagvlak om Oekraïne in allerlei opzichten te blijven steunen, brokkelt wat af. De oorlogsdreiging en escalatie van politieke en militaire conflicten nam verder toe door de oorlog in Gaza tussen Israël en Hamas ontstaan na de bloedige, terroristische aanslag van Hamas in Israël op 7 oktober. De brandhaarden in het Midden Oosten namen, eind 2023/begin 2024, verder toe door de aanvallen in de Rode Zee, bij de doorgang door het Suezkanaal door de Jemenitische Houthis rebellen.

Politiek lijkt er een verschuiving naar rechts plaats te vinden. In Nederland vond dat plaats bij de verkiezingen in november 2023. Ook in een aantal andere Europese landen hebben die verschuivingen al plaatsgevonden dan wel zijn ze meer zichtbaar aan het worden. Het lijkt erop dat er meer polarisatie in de samenleving plaats vindt. De sociale media zijn een belangrijke plaats geworden om het menselijk ongenoegen luid en niet altijd op de meest fijnbesnaarde wijze duidelijk te maken. Een belangrijk thema in 2023 was “artificial intelligence”, een terrein waarop eind 2022 een doorbraak werd bereikt met de lancering van chatGPT. Deze generatieve chatbot is in staat in mensentaal vragen te beantwoorden en problemen op te lossen. Een brede toepassing van AI zou tot grote verbetering van de productiviteit kunnen leiden. Anderzijds werd ook gewezen op de gevaren van deze nieuwe toepassing onder meer op het terrein van cybercriminaliteit.

Wat betekende het bovenstaande voor de financiële markten?

Het rentebeleid van de centrale banken leidde ertoe dat in de eerste 9 maanden van het jaar de lange rente de opgaande trend van 2022 voortzette. Pas eind oktober/begin november toen de FED suggereerde dat de beleidsrente in 2024 wel eens omlaag zou kunnen, daalde de rente vervolgens scherp. Alles bij elkaar eindigde de 10-jaars Amerikaanse staatsrente 2023 ongewijzigd, terwijl de Europese lange rente over het hele jaar gezien zelfs licht daalde. Het rentebeleid van 2022 en begin 2023 had wel invloed op de bankensector. Verschillende regionale Amerikaanse banken gingen in maart 2023 failliet, mede door verliezen op obligaties. In Europa stortte Credit Suisse in. Het bedrijf werd overgenomen door concurrent UBS, maar een bredere Europese bankencrisis werd vermeden. Bedrijven en overheden konden redelijk omgaan met de hogere kosten van financiering, onder meer door de lange looptijd van bestaande leningen. Uiteindelijk boekten de obligatiebeleggers in totaliteit in 2023 een niet onaardig resultaat.

Aandelen begonnen het jaar met winst, in de tweede helft van het jaar bewogen aandelen weer mee met obligaties: een daling in Q3 maar een sterk herstel vanaf november. Over geheel 2023 bezien boekten aandelen in Amerika en Europa sterke rendementen, wat het vertrouwen weerspiegelt dat de inflatie nu onder controle is gebracht zonder de economie in een (zwarte) recessie te storten. Grote blikvanger binnen de aandelensector waren de zeven grote Amerikaanse techbedrijven, de zogenaamde “magnificent seven” (Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia en Tesla). Aandelen Emerging Markets bleven achter met name door de zwakke performance van de Chinese aandelenmarkt.

Op de onroerend goed markt waren de verschillen tussen beursgenoteerd en niet beursgenoteerd groot, evenals dat er per sector en per regio verschillende rendementen werden gerealiseerd. Beursgenoteerd Europees onroerend goed bleef slechts licht achter bij de stijging van de aandelenmarkt en herstelde daarmee fors van het negatieve jaar 2022.

De US dollar handhaafde zich met tussentijdse, overigens beperkte, schommelingen op de niveaus van de afgelopen jaren ten opzichte van de euro.

Vooruitzichten 2024

Het economisch beeld voor 2024 ziet er (eind februari 2024) niet slecht uit. Verwacht wordt dat de centrale banken, de FED, voorop ergens dit jaar de beleidsrentes zullen verlagen. De inflatie lijkt onder controle. De lage werkloosheid en de loonontwikkelingen helpen daarnaast om een voortgaande economische groei, weliswaar zeker in Europa op een relatief laag niveau, te verwachten. De energieprijzen lijken ook onder controle, waarbij de zachte winter ook helpt.

De militaire conflicten blijven echter de nodige risico's inhouden. De oorlog in Oekraïne duurt voort, hoe lang blijft de positie van Poetin houdbaar, nu vele Russische militairen het leven hebben gelaten in deze oorlog zonder dat er belangrijke winsten worden geboekt.

Komt er een einde aan de oorlog in Gaza en houdt China zich gedeisd als het om Taiwan gaat. Last but not least vinden er dit jaar weer Amerikaanse presidentsverkiezingen plaats met een mogelijk herverkiezing van Donald Trump die hele uitgesproken meningen heeft over de conflicten in de wereld en samenwerkingsverbanden als de NAVO.

Voor de aandelenmarkten is ook van belang of de hoge waarderingen van de Amerikaanse tech aandelen houdbaar blijken te zijn oftewel hoe ontwikkelt de hype rond kunstmatige intelligentie zich verder.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

DB-regeling

Het beleggingsresultaat kwam in 2023 uit op een stijging van 13,2 % ten opzichte van een stijging van de benchmark met 10,1%. Alle beleggingscategorieën lieten een duidelijk positief resultaat is met de aandelen en onroerend goed beleggingen als meest positieve uitschieters.

Het bestuur kijkt met een positief gevoel terug op 2023, dit niet alleen vanwege het bereikte positieve beleggingsresultaat, maar nog meer vanwege de sterke outperformance ten opzichte van de benchmark. Ook hier droegen alle assetcategorieën daartoe bij, met de zeer opvallende bijdrage van de sector "thema beleggen". Het fonds belegt sinds medio 2022 binnen dit deel van de portefeuille in een ETF op de Nasdaq om daarmee te profiteren van de ontwikkelingen van tech aandelen. Dit deel van de portefeuille is in 2023 met 50,1 % in waarde gestegen ten opzichte van de 19,6% van de MSCI Wereldindex.

In november heeft het bestuur besloten binnen de kaders van het beleggingsbeleid om de rentehedge van 65 naar 75% te verhogen. Zo is binnen een periode van nog geen 2 jaar de rentehedge verhoogd van 50 naar 75%, waarmee het pensioenfonds duidelijk minder gevoelig wordt voor rente-bewegingen. Het bestuur acht dit ook prudent met het oog op de toekomst van het pensioenfonds.

Besluiten om een bepaalde toekomstrichting te kiezen worden daardoor mogelijk minder doorkruist door niet welgevallige ontwikkelingen in het beleggingsresultaat.

Behalve de aanpassing van de rentehedge is de activiteit in de beleggingsportefeuille beperkt geweest. Een enkele keer was er sprake van breaches in de portefeuille doordat bepaalde assets door de grenzen van de bandbreedtes heen gingen en er herbalancerings moesten worden uitgevoerd. Omdat het fonds voor de DB-regeling inmiddels geen (herstel)premie-inkomsten meer heeft, door het gesloten karakter en de goede financiële positie, moeten er ook regelmatig middelen worden vrijgemaakt voor het doen van de maandelijkse pensioenuitkeringen. Door de herbalancerings als gevolg van breaches zoveel als mogelijk te laten samenvallen met het vrijmaken van gelden voor de pensioenbetalingen kon het aantal transacties en dus de kosten worden beperkt.

Onderstaande tabel geeft nog eens op overzichtelijke wijze weer hoe de portefeuille is opgebouwd per einde jaar 2023 en dat in vergelijking met eind 2022. Tevens zijn de bereikte beleggingsresultaten per categorie weergegeven:

Vermogensverdeling	ultimo 2023		ultimo 2022		rendement
					2023
	in mln.	in %	in mln	in %	in %
Totaal vermogen	198,7	100	179,2	100	13,1
Waarvan					
– Matchingportefeuille	102,7	51,7	97,0	54,1	5,9
– Returnportefeuille	96,0	48,3	82,3	45,9	21,9
Waarvan					
– Aandelen wereldwijd (passief)	50,5	52,5	44,7	54,3	20,3
– Aandelen thema (actief)	23,4	24,4	17,7	21,5	34,7
– Onroerend goed (actief)	7,6	7,9	6,7	8,1	19,3
– Obligaties Euro Credits (actief)	14,5	15,1	13,2	16,0	9,8
– Liquiditeiten	0,1	0,2	0,1	0,1	1,8

De performance van de totale portefeuille in historisch perspectief (laatste 10 jaar):

	Portefeuille	Benchmark	Vershil
2023:	13,2%	10,1%	+3,1%
2022:	-19,7%	-20,0%	+0,3%
2021:	10,2%	10,1%	+0,1%
2020:	7,8%	8,5%	-0,7%
2019:	20,5%	20,2%	+0,3%
2018:	-1,9%	-0,7%	-1,2%
2017:	5,3%	5,1%	+0,2%
2016:	10,2%	9,0%	+1,2%
2015:	3,4%	3,3%	+0,1%
2014:	18,1%	18,5%	-0,4%

Maatschappelijk verantwoord beleggen

(Maatschappelijk verantwoord beleggen (pensioenfondspensura.nl))

Pensioenfonds Pensura heeft in 2018 haar MVB-beleid grondig geëvalueerd en heeft daarbij de volgende uitgangspunten vastgesteld:

- De doelstelling van het pensioenfonds is het op lange termijn garanderen van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten, evenals het streven naar het gedurig waardevast houden van ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken. Om deze doelstelling te bereiken, is het van het grootste belang dat de beleggingsresultaten van het pensioenfonds op lange termijn en met aanvaardbare risico's zo hoog mogelijk zijn.
- Bij de beleggingen wordt rekening gehouden met ESG-factoren (compliant met relevante wet- en regelgeving zoals IORPII).
- Het pensioenfonds vermeldt in zijn jaarverslag hoe in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu, klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen.
- Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en zal naast het voldoen aan de wettelijke verplichtingen zich inspannen om binnen de grenzen die het fonds heeft als kleine marktpartij en gezien haar fiduciaire plicht richting haar deelnemers, om ESG-criteria en duurzaamheid in het beleggingsbeleid en te bevorderen. (investment belief)

Het fonds heeft daarbij de volgende overwegingen en toelichting:

- Het pensioenfonds is klein van omvang en heeft daardoor weinig impact op het ESG-beleid van haar vermogensbeheerders. Maatwerk is niet gemakkelijk en leidt vaak tot extra kosten.
- Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke en fiduciaire verantwoordelijkheid en zal ook ontwikkelingen en proposities op ESG-terrein blijvend beoordelen, maar alleen tot beleggen overgaan wanneer de rendements-/risico-karakteristieken voldoende overtuigend tot een verbetering leiden.
- Het pensioenfonds is er vooralsnog niet van overtuigd dat er bij haar deelnemers een breed gedeelde en eenduidige visie is over het ESG-beleid, die vertaald kan worden naar een voor het fonds te implementeren beleggingsbeleid.
- Er zijn geen fondsspecifieke factoren bijvoorbeeld beleid van de sponsor of door sector waarin sponsor werkzaam is waardoor het MVB-beleid van het pensioenfonds zou kunnen worden beïnvloed.
- Het pensioenfonds heeft wel een eerste prioritering aangebracht binnen de drie domeinen (environmental, social en governance). Die luiden:
 - Environment: klimaat en energie-efficiëntie.
 - Social: mensenrechten en arbeidsnormen.
 - Governance: omkoping/corruptie en samenstelling bestuur.

Eind 2021 is het MVB-beleid opnieuw herijkt. Ten opzichte van het beleid uit 2018 zijn op twee onderdelen aanpassingen aangebracht:

1. Daar waar het fonds eerst van mening was dat beleggingen waarin meer accent wordt gelegd op door ESG- factoren bepaalde keuzes aantoonbaar tot betere risico/rendementskarakteristieken moesten leiden wordt nu uitgegaan van het uitgangspunt dat dit niet mag leiden tot verwachte lagere rendementen.
2. In het verlengde van het voorgaande : tot nu toe ging het fonds er vanuit dat zij door haar geringe omvang weinig of geen invloed had om beleid van vermogensbeheerders te beïnvloeden en er ook onvoldoende productaanbod was om aan specifieke eigen keuzes opvolging te geven. Het aanbod van ESG- beleggingsproducten is enorm toegenomen en dientengevolge is er meer ruimte ook voor kleinere pensioenfondsen om inhoud te geven aan eigen beleid.

Deze laatste ontwikkeling laat onverlet dat het voor het pensioenfonds uiterst moeilijk is om op portefeuilleniveau hele concrete en meetbare doelstellingen te formuleren en die ook te monitoren (kan/zal kosten met zich meebrengen) te formuleren. Het bestuur kiest voor een stapsgewijs proces, waarbij nieuwe ontwikkelingen worden gewogen op haalbaarheid, passend binnen de fiduciaire verantwoordelijkheid, zoals het bestuur die ziet, en in dialoog met de belangrijkste stakeholders.

In het kader van de regelgeving inzake de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) heeft Pensura ook in 2023 ervoor gekozen om niet te worden gekwalificeerd als een fonds dat structureel en expliciet rekening houdt met (de negatieve effecten van) duurzaamheidsfactoren in haar beleggingsbeslissingen. Pensura is een fonds conform artikel 6 van de SFDR-regelgeving. Dat wil niet zeggen dat de beleggingsfondsen waarin het fonds belegt niet een hoger duurzaamheidsgehalte hebben dan de ambities die het fonds heeft. Het overgrote deel van de beleggingsfondsen in portefeuille kwalificeert zich als "artikel 8"-fondsen dat wil zeggen dat de vermogensbeheerders wel degelijk duurzaamheidsfactoren en-risico's in hun beleggingsbeslissingen meenemen. De onderliggende beleggingen van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

In 2023 heeft het fonds ook een onderzoek op hoofdlijnen gedaan naar de ESG-risico's in de portefeuille. Geconcludeerd is dat het fonds geen bijzondere extra risico's loopt doordat zij niet of nauwelijks belegd in complexe, in deze soms minder transparantie beleggingscategorieën zoals private equity, hedge funds, emerging markets equity, Emerging market debt en High yield obligaties.

De deelnemers worden zoveel als mogelijk op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen het pensioenfonds op het terrein van maatschappelijk verantwoord beleggen en ESG risico's onder meer door de kwartaalberichten over de beleggingen op de website. Het fonds laat zich ook via de performance- en risicomanagement-rapportages op de hoogte houden van ontwikkelingen in de portefeuille op ESG-terrein.

Performance belegging kapitalen beschikbare premieregeling

Ook de beleggingsresultaten van de kapitalen in de DC-regeling waren positief, zowel bij doorbeleggen als in portefeuilles die daar niet voor gekozen hebben. Door de relatief betere performance van de aandelenmarkten was logischerwijs het beleggingsresultaat in de jongere leeftijdscohorten beter dan bij de oudere leeftijden. Jongere deelnemers hebben door hun hoger risicohouding een grotere exposure naar risicodragende waarden. Hetzelfde geldt voor de deelnemers die voor doorbeleggen kiezen. De afwijkingen ten opzichte van de benchmark waren beperkt en licht negatief. Het laatste is ook verklaarbaar doordat veelal passief wordt belegd en dus de (beperkte) kosten ervoor zorgen dat iets wordt ingeleverd ten opzichte van de benchmark. Er was een uitzondering op deze geringe afwijking van de benchmarkperformance namelijk bij de variant "niet doorbeleggen" en dan in de oudere leeftijdscohorten. In deze cohorten wordt in een long duration obligatie fonds belegd dat afwijkt van de gekozen benchmark. In 2023 leverde dat een relatief negatief resultaat op.

Actuariële analyse resultaat

Bij de vaststelling van de technische voorziening worden aannames gedaan met betrekking tot sterftekansen, intrest en andere grondslagen. Omdat de werkelijkheid afwijkt van deze aannames, ontstaan resultaten ten gunste of ten laste van het fonds.

In boek jaar 2023 is een negatief resultaat gerealiseerd van 3.342.

De volgende tabel biedt een overzicht van de resultaten, uitgesplitst naar oorzaak. In de opzet is zoveel mogelijk aangesloten bij het rapportageformat dat DNB vraagt in de jaarstaten. Een minteken geeft een verlies aan.

	2023	2022	2021	2020
Beleggingsopbrengsten	13.753	4.836	34.108	-5.923
Premie	65	34	1.436	1.957
Waardeoverdrachten	-175	11	2	-3
Kosten	0	0	0	0
Uitkeringen	5	13	39	20
Sterfte	383	278	-246	-449
Arbeidsongeschiktheid	17	-27	-14	6
Mutaties	-78	-5	8	-35
Toeslagverlening	-17.365	-7.264	31	15
Overige mutaties TV	2	-1.561	-3	5.752
Andere oorzaken	2	2	-27	0
Totaal	-3.342	-3.683	35.334	1.340

Verzekerdenbestand

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	222	592	176	990
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	27	0	0	27
Ontslag met premievrije aanspraak	1	1	0	2
Waardeoverdracht	0	0	0	0
Ingang pensioen	-1	-10	22	11
Overlijden	0	-2	-6	-8
Afkoop	0	0	-2	-2
Andere oorzaken	-3	-6	0	-9
Mutaties per saldo	24	-17	14	21
Stand per 31 december 2023	246 ¹⁾	575 ²⁾	190	1.011

Specificatie pensioengerechtigden

	2023	2022
Ouderdomspensioen	163	152
Partnerpensioen	25	22
Wezenpensioen	2	2
Totaal	190	176

1) Waarvan 11 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

2) Alle actieve deelnemers zijn qua opbouw in de basisregeling gewezen deelnemer geworden. Omdat ze echter wel deelnemer blijven in de excedentregeling, zijn ze in de eindstand als deelnemer meegenomen.

Uitvoeringskosten

	2023	2022
Pensioenbeheer (pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer)	€ 1.750,-	€ 1.621,-
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,33%	0,32%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,00%	0,10%
Kosten van het pensioenbeheer (in euro inclusief btw) bestaan uit:		
– Administratiekosten (uitvoerder, accountant, actuaris)	€ 642.000	€ 558.000
– Bestuurskosten	€ 54.000	€ 55.000
– Toezichtkosten	€ 30.000	€ 28.000
– Algemene kosten	€ 37.000	€ 4.000
	€ 763.000	€ 645.000

Kosten pensioenbeheer

De pensioenuitvoeringskosten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar de toelichting [20] in de "Toelichting op de staat van baten en lasten".

De kosten waren over 2023 hoger dan over 2022. Dat heeft een aantal oorzaken. Op de eerste plaats waren de kosten in 2022 op een niveau dat ondanks de inflatie gunstig afstak tegen de kosten van de periode daarvoor. Dat niveau kon niet worden gehandhaafd in 2023 doordat de prijsstijgingen niet meer gecompenseerd konden worden door verdere bezuinigingen. Op de tweede plaats is in 2023 veel aandacht en tijd besteed aan de toekomst van Pensura in het algemeen en die van de DC-regeling in het bijzonder. Daarbij werd ook gebruikt gemaakt van de diensten van externe consultants.

Door de algemene kostenstijging in 2023 zijn ook de kosten per deelnemer gestegen, namelijk van € 1.621,- (2022) naar € 1.750,- (2023).

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de Aanbeveling Uitvoeringskosten (2016) van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening. Wordt echter rekening gehouden met gewezen deelnemers (het pensioenfonds kent na de beëindiging van de opbouw per 1 januari 2011 een groot aantal gewezen deelnemers) dan bedragen de totale kosten per deelnemer € 755,- (2022: € 652,-).

Pensura heeft geen eigen kostenbenchmark uitgevoerd, maar wel kennis genomen van het rapport van LCP d.d. 16 september 2021 'Inzicht in de pensioenbeheer-, vermogensbeheer- en transactiekosten van Nederlandse pensioenfondsen'. Pensura valt binnen het in het rapport weergegeven onderzoek in de categorie 'heel kleine' pensioenfondsen (minder dan 1.000 deelnemers en pensioengerechtigden tezamen). Het gemiddelde bedrag aan pensioenbeheerkosten per deelnemer van deze categorie pensioenfondsen bedroeg over 2022 € 1.621. De kosten van pensioenbeheer per deelnemer bij Pensura lagen over 2023 hoger dan dit gemiddelde. Omdat Pensura ook binnen de groep 'heel kleine' pensioenfondsen slechts een (zeer) beperkt aantal deelnemers en pensioengerechtigden heeft (in totaal 436), worden de totale kosten voor de berekening van de kosten per deelnemer slechts over een zeer beperkt aantal deelnemers omgeslagen. Dat betekent ook dat een stijging van de absolute pensioenbeheerkosten direct tot een (relatief hoge) stijging van de kosten per deelnemer leidt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aard van de pensioenregeling die Pensura uitvoert, aangezien werknemers van de werkgever enkel aan de pensioenregeling deelnemen indien en voor zover zij een jaarinkomen hebben dat hoger is dan het basisjaarinkomen (voor een nadere toelichting zie het hoofdstuk 'Pensioenregeling'). Dit valt buiten de invloedssfeer van het pensioenfonds.

Het bestuur van Pensura streeft er nadrukkelijk naar om de kosten zo beperkt mogelijk te houden, maar wel met behoud van de robuuste governance structuur van het fonds en het goede serviceniveau dat aan de deelnemers wordt geboden. Het bestuur constateert dat Pensura veel gewezen deelnemers heeft in verhouding tot het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden, vindt de hoogte van het kostenniveau afgezet tegen het belegd vermogen van het fonds aan de norm en acht de governance structuur en het serviceniveau in het belang van de deelnemers waarbij het bestuur accepteert dat daar het huidige kostenniveau bij hoort. Daarbij wordt in acht genomen dat de kosten van het pensioenbeheer integraal worden vergoed door de werkgever en dus niet ten laste komen van het pensioen.

Voor de komende jaren verwacht het bestuur een verdere stijging van de kosten. Mede door het nieuwe pensioenstelsel zullen er via externe partijen de nodige onderzoeken worden uitgevoerd naar de gewenste toekomst van het pensioenfonds. Daarnaast speelt dat, ongeacht of wel niet wordt overgestapt naar het nieuwe pensioenstelsel, het pensioenfonds geacht wordt bij te dragen aan de kosten die de pensioenadministrateur maakt om gereed te zijn voor het nieuwe pensioenstelsel. Ook zonder in te varen zal het pensioenstelsel de transitie (naar verwachting per 1-1-2028) maken naar het nieuwe IT-systeem bij de administrateur.

Kosten vermogensbeheer

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie en bedragen € 151.000,- (2022: € 453.000,-). Zie hiervoor de toelichting op de staat van baten en lasten in de jaarrekening.
- De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening. Deze kosten bedragen € 464.000,- (2022: € 485.000,-)

Daarnaast werden er in 2023 nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt ad € 4.000,- (2022: € 201.000,-).

Boekjaar 2023	Performance			Totaal
	Beheer- kosten	gerelateerde kosten	Transactie- kosten	
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	58	0	4	62
Aandelen	45	0	1	46
Vastrentende waarden	365	0	-1	364
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	468	0	4	472
Overige vermogensbeheerkosten				
Bewaarloon	28	0	0	28
Overige kosten	119	0	0	119
Totaal overige vermogensbeheerkosten	147	0	0	147
Totaal kosten vermogensbeheer 2023	615	0	4	619

Boekjaar 2022	Performance			Totaal
	Beheer- kosten	gerelateerde kosten	Transactie- kosten	
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	69	0	4	73
Aandelen	83	0	97	180
Vastrentende waarden	354	0	100	454
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	506	0	201	707
Overige vermogensbeheerkosten				
Bewaarloon	21	0	0	21
Overige kosten	106	0	0	106
Totaal overige vermogensbeheerkosten	127	0	0	127
Totaal kosten vermogensbeheer 2022	633	0	201	834

Toelichting kosten vermogensbeheer:

De beheerkosten van de fondsen zijn gebaseerd op de lopende kosten ratio van de fondsen. Conform de aanbeveling Pensioenfederatie is een volledige look through van transactiekosten toegepast: bij look through dient een correctie te worden gemaakt voor de in- en uitstapvergoedingen bij beleggingsfondsen. De in- en uitstapvergoedingen zijn voor beleggingsfondsen immers een opbrengst. Bij look through wordt dus het pro rata deel van deze opbrengst verdisconteerd met de in- en uitstapvergoedingen die door het pensioenfonds zijn betaald. Daarnaast wordt het pro rata deel van de transactiekosten in het beleggingsfonds aan het pensioenfonds toegerekend.

De vermogensbeheerkosten als percentage van het totale vermogen bleven nagenoeg gelijk (0,33% in 2023 tegenover 0,32% in 2022). De aan de vermogensbeheerders betaalde fees stijgen natuurlijk mee met het gestegen vermogen, de min of meer vaste kosten waren onderhevig aan prijsstijgingen. Het bestuur beoordeelt het kostenniveau als zeer acceptabel. Als kleiner pensioenfonds profiteert Pensura minder van de schaalvoordelen dan grote pensioenfondsen. Desalniettemin leidt de combinatie van een deels actief beheer en deels passief beheer de afgelopen jaren tot een kostenniveau van inmiddels lager dan 0,35% van het belegd vermogen (was 0,4% enkele jaren terug), hetgeen in de vergelijking met de sector er zeker niet ongunstig uitspringt. De transactiekosten waren zeer laag door een geringe activiteit in de portefeuille. Pensura evalueert periodiek het beleggingsbeleid en dus ook de bijbehorende kosten en concludeert dat deze combinatie van actief en passief beheer bijdraagt aan het beleggingsresultaat zonder relatief hoge kosten.

Governance

Bestuur

Het bestuur heeft in 2023 zeven maal vergaderd en een eendaagse heidag gehouden. Het bestuur heeft in 2023 tweemaal formeel met het verantwoordingsorgaan overlegd over onder meer het jaarwerk 2022, de bespreking van het visitatierapport, de transitie naar het nieuw pensioenstelsel en actuele ontwikkelingen binnen Pensura. Tevens is het verantwoordingsorgaan aan het einde van de heidag bijgepraat. Daarnaast is er enkele malen (informeel) overleg geweest tussen de voorzitters van het bestuur en het verantwoordingsorgaan waarbij namens het bestuur een toelichting is gegeven over actuele ontwikkelingen binnen het fonds.

Belangrijke onderwerpen die in de bestuursvergaderingen aan de orde kwamen, zijn:

- de financiële positie en kostenbeheersing van het fonds;
- de toekomst van het fonds in het licht van de transitie naar de Wet toekomst pensioenen (het nieuw pensioenstelsel);
- het pensioenbeleid waaronder de inhoud van de pensioenregeling en de uitvoering van de DC-regeling;
- het beleggingsbeleid en het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen;
- de transities binnen de beleggingsportefeuille;
- risicomanagement;
- het beleid inzake bestuur en organisatie;
- actuariële zaken, zoals de haalbaarheidstoets en de actualisering van de flexibiliserings- en afkoopfactoren,
- het jaarwerk 2022 en de visitatie over 2022;
- communicatie/keuzebegeleiding;
- de opzegging van het contract door AAPS;
- de contractverlenging met AZL;
- plan van aanpak herijking beleggingsbeleid DC-regeling (onderzoek risicohouding, ALM studie, effectiviteit inrichting life cycles).

Sleutelfuncties

Per 13 januari 2019 is de IORP II richtlijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. De Pensioenwet verplicht een pensioenfonds te beschikken over een aantal sleutelfuncties ter ondersteuning van de governance van het fonds. Het betreft de volgende sleutelfuncties:

- een risicobeheerfunctie;
- een intern auditfunctie;
- een actuariële functie.

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De heer Claassens (bestuurder namens de pensioengerechtigden) is de houder van de risicobeheerfunctie.

De interne auditfunctie is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. De belangrijkste taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het pensioenfonds. Het bestuur heeft de heer Estrada Bertran (bestuurder namens de werkgever) benoemd tot sleutelfunctiehouder interne audit. Pensura heeft InAudit aangesteld voor het uitvoeren van de interne audits (vervullende werkzaamheden). InAudit opereert onder de verantwoordelijkheid van de sleutelfunctiehouder interne audit. In 2023 is een interne audit op de pensioenadministratie uitgevoerd. Verder heeft InAudit in 2023 een validatie onderzoek uitgevoerd m.b.t. de volwassenheidsniveaus Informatiebeveiliging (IB) zoals door Pensura vastgesteld in haar self-assessment. Na beantwoording van een aantal extra aanvullende vragen heeft DNB per 9 oktober 2023 het risicomitigatie onderzoek IB bij Pensura afgerond.

De actuariële functie heeft een controlerende rol. In het kader van de actuariële functie wordt onder meer toezicht gehouden op het berekenen van de technische voorzieningen, wordt beoordeeld of de daarbij gehanteerde methodieken en onderliggende modellen, gebruikte gegevens en aannamen passend zijn en worden, waar nodig, corrigerende maatregelen voorgesteld. Pensura heeft de heer G. Koning (Triple A en tevens certificerend actuaire van het fonds) benoemd tot houder van de actuariële functie. Hij rapporteert op kwartaalbasis over zijn werkzaamheden en bevindingen.

De sleutelfunctiehouders rapporteren periodiek aan het bestuur. De houders van de risicobeheerfunctie en de interne audit functie rapporteren tevens aan de visitatiecommissie. De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfuncties en de eisen die aan de houders worden gesteld, zijn vastgelegd in functieprofielen en/of charters. Het bestuur houdt periodiek evaluatiegesprekken met de sleutelfunctiehouders.

Fondsdocumenten

Het bestuur hanteert een vaste controlecyclus om te borgen dat de fondsdocumenten actueel en compliant met wet- en regelgeving zijn. In het verslagjaar zijn onder meer de volgende fondsdocumenten gewijzigd:

ABTN

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. In 2022 is de ABTN volledig vernieuwd om het document overzichtelijker en efficiënter in het onderhoud te maken. In 2023 zijn er slechts enkele kleine aanpassingen opgenomen. De actuele ABTN van Pensura is beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

Beleggingsplan en strategisch beleggingsplan

Het bestuur stelt jaarlijks het beleggingsplan voor het komende jaar vast. Het strategisch beleggingsplan bevat de uitgangspunten die hiervoor gelden en kent in beginsel een looptijd van drie jaar. In 2022 heeft het bestuur het strategisch beleggingsplan vernieuwd voor de periode 2023 tot 2025. In het beleggingsbeleidsplan zijn de resultaten van de ALM-studie, die in 2022 is afgerond, verwerkt. Daarnaast is een beleggingsplan 2023 en inmiddels ook voor 2024 opgesteld. Het beleid voor herbalancering is nader uitgewerkt en als bijlage bij het strategische beleggingsplan toegevoegd. Verder is er in het bijzonder aandacht besteed aan de krediet- en valutarisico's die nader zijn uitgewerkt.

Het beleggingsbeleid en de besluiten die hebben geleid tot herijking van zowel het strategisch beleggingsplan als het jaarlijkse beleggingsplan worden nader toegelicht in het hoofdstuk 'Beleggingen' in dit verslag.

Communicatieplan

Het communicatiebeleidsplan is in 2023 geëvalueerd en voor 2023 herijkt. Dit betreft een jaarlijks proces. Een nadere toelichting over het communicatiebeleid is opgenomen in het hoofdstuk 'Communicatie' van dit bestuursverslag.

Incidentenregeling en klokkenluidersregeling

Beide regelingen zijn in 2023 geëvalueerd, maar er was geen aanleiding om de regelingen aan te passen.

Pensioenreglement

Het bestuur past de pensioenreglementen jaarlijks aan in het kader van een reguliere actualiteitscontrole. In zowel Pensioenreglement 2003 als Pensioenreglement 2006 zijn in het verslagjaar de financiële kerncijfers en de flexibiliserings- en afkoopfactoren per 1 januari 2023 verwerkt.

Einde 2021 heeft het bestuur van Pensura een besluit genomen over de aanwending van kleine pensioenkapitalen. (Gewezen) deelnemers aan de Beleggingspensioenmodule en/of de gesloten module Vrijwillig pensioensparen dienen het pensioenkapitaal dat zij bij Pensura hebben opgebouwd op de pensioeningangsdatum aan te wenden voor de aankoop van een pensioenuitkering bij een verzekeraar of bank naar keuze. De praktijk leert dat verzekeraars en banken geen offertes voor de aankoop van pensioen aanbieden bij kapitalen lager dan circa € 15.000,-. Om te voorkomen dat kapitalen in zijn geheel niet kunnen worden aangewend, hanteerde Pensura het beleid dat (gewezen) deelnemers die ten minste twee weigeringen van verzekeraars en/of banken konden overleggen, met hun kapitaal binnen de Garantiepensioenmodule van Pensura pensioen konden aankopen. Omdat dit een voor (gewezen) deelnemers lastig en ongewenst proces kan zijn, is besloten om kapitalen lager dan € 15.000,- automatisch bij Pensura aan te wenden voor de inkoop van pensioen in de Garantiepensioenmodule. Dit is per 1 januari 2022 in Pensioenreglement 2006 verwerkt.

De actuele pensioenreglementen van Pensura zijn beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

Reglementen fondsorganen en charters sleutelfuncties

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de bestuurscommissies, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie zijn vastgelegd in reglementen. Deze documenten zijn in 2023 geëvalueerd en beperkt aangepast. Voor de sleutelfuncties zijn deze elementen vastgelegd in charters. De charters zijn in 2023 geëvalueerd en minimaal gewijzigd. Het profiel voor de sleutelfunctiehouder risicobeheerfuncties is aangevuld met enkele elementen conform het algemene bestuursprofiel.

Risicomanagementbeleidsplan

In 2021 is, in het kader van de driejaarlijkse actualiteitscontrole, het risicomanagementbeleidsplan geëvalueerd en geactualiseerd. Voor 2023 heeft het bestuur een IRM-jaarplan opgesteld. De voornaamste ontwikkelingen zijn:

- Het nieuwe pensioenstelsel;
- De toekomst van Pensura;
- Financiële ontwikkelingen in 2023;
- Anders beleggen – overgang naar themabeleggen;
- Duurzaamheid en de beheersing van de ESG-risico's;
- Toegenomen aandacht voor datakwaliteit, informatiebeveiliging en cybersecurity
- Beheersing van (niet)- financiële risico's en de integriteitsrisico's. Het fonds ontvangt hiervoor medio 2023 weer de jaarlijkse uitvraag vanuit DNB.

Statuten

Het bestuur heeft in 2021 besloten tot wijziging van de statuten naar aanleiding van de inwerkingtreding van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen. Aan de statuten zijn bepalingen toegevoegd die verband houden met de procedures die gelden in situaties van belet en ontstentenis binnen het bestuur. De actuele statuten van Pensura zijn beschikbaar op de website van het pensioenfonds. In 2023 zijn de statuten wel geëvalueerd, maar niet gewijzigd.

Geschiktheid en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. De bestuurders nemen op regelmatige basis deel aan seminars en themabijeenkomsten van de toezichthouders, de administrateur en overige externe partijen. In 2023 wordt aandacht besteed aan een nieuw opleidingsplan voor het bestuur.

Het bestuur voert jaarlijks een zelfevaluatie uit die driejaarlijks door een externe partij wordt begeleid. In 2023 heeft het bestuur zelf een zelfevaluatie uitgevoerd. De voorzitter heeft met alle bestuurders individuele gesprekken gevoerd. Uit de evaluatie is gebleken dat de bestuurlijke taken steeds uitgebreider en complexer worden. Het bestuur heeft besloten om een opvolgingsplan voor het bestuur op te stellen om de toekomstbestendigheid en kwaliteit van het bestuur te handhaven.

Diversiteit

Met diversiteit wordt de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan naar leeftijd en naar geslacht bedoeld. Deze organen zijn als volgt samengesteld (situatie op 31-12-2023):

		Bestuur	Verantwoordingsorgaan
Geslacht	Man	7	5
	Vrouw	1	0
Leeftijd	30-40 jaar	0	0
	40-50 jaar	0	3
	50-60 jaar	5	1
	60+	3	1

De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan hadden einde 2023 geen personen jonger dan 40 jaar zitting. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan geen vrouwelijk lid.

Het bestuur streeft naar een diverse samenstelling van de fondsorganen, maar is daarbij afhankelijk van de personen die zich kandidaat stellen voor de functies. In het diversiteitsbeleid van Pensura is opgenomen dat bij een gelijke geschiktheid van kandidaten de voorkeur wordt gegeven aan de kandidaat die het beste bij de diversiteitsdoelstellingen past. Dit betekent in de praktijk dat, gezien de samenstelling van de fondsorganen, de voorkeur wordt gegeven aan jongere of vrouwelijke kandidaten. De werving van jongere kandidaten wordt echter bemoeilijkt door de opzet van de pensioenregeling die Pensura uitvoert. Er vindt namelijk enkel pensioenopbouw plaats door werknemers met een salaris hoger dan het basisjaarinkomen (2023: € € 70.489,-). Een groot deel van de jongere werknemers bij de onderneming is daardoor geen deelnemer bij Pensura. Om, met inachtneming van voorgaande, de diversiteit in de samenstelling van de fondsorganen zoveel mogelijk te stimuleren heeft Pensura een plan van aanpak ter bevordering van de diversiteit opgesteld. Dit plan van aanpak wordt voornamelijk toegepast bij het werven van kandidaten voor de invulling van vacatures binnen het fonds.

Beloningsbeleid

Het bestuur van Pensura heeft een beloningsbeleid. Voor wat de interne organisatie betreft is het volgende bepaald:

- Bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan die werkzaam zijn bij de onderneming ontvangen geen beloning van Pensura. Wel kunnen zij gemaakte kosten bij Pensura declareren.
- Leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan die de pensioengerechtigden vertegenwoordigen hebben recht op een vergoeding van € 450,- per vergadering.
- Voor externe bestuurders geldt dat een vergoeding schriftelijk wordt vastgelegd. De vergoeding wordt bepaald op basis van vastgestelde criteria. Deze beloning bevat geen performance-elementen en bestaat uit een vast bedrag.

Pensura stelt daarnaast eisen aan het beloningsbeleid van de voornaamste uitbestedingspartijen. Elementen die in de beoordeling van deze partijen worden betrokken zijn:

- Transparantie van het beloningsbeleid.
- Inzicht in alle voor het fonds relevante functiegroepen.
- Zicht op het totale beloningsbeleid van de uitbestedingspartner als onderdeel van de arbeidsmarkt waarop deze partij zich begeeft.
- Pensura is niet ten principale tegenstander van variabele of performance-gerelateerde beloning. Wel zal bij vermogensbeheer geen performance fee worden geaccepteerd bij passieve beleggingsfondsen en bij actief beheer mag bij de portefeuillemanager het beleggingsresultaat van de portefeuille slechts één van de criteria zijn van het toekennen van een bonus. Het beloningsbeleid mag in dit kader niet leiden tot onacceptabele risico's.

Gedragcode / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks bevestigen de (aspirant-)leden van het bestuur en van het verantwoordingsorgaan en de sleutelfunctiehouders dat zij de gedragscode hebben nageleefd in het betreffende jaar. Daarnaast wordt tijdens iedere bestuursvergadering het onderwerp compliance meldingen besproken, waarbij de (aspirant-)bestuurders aangeven of zij in aanraking zijn gekomen met situaties die mogelijk kunnen leiden tot integriteitsrisico's. De compliance officer wordt uitgenodigd voor de bestuursvergaderingen en informeert het bestuur over eventuele meldingen die bij haar zijn gedaan in het kader van de gedragscode.

Naast de gedragscode beschikt Pensura tevens over een compliance charter, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. In 2023 hebben zich geen incidenten voorgedaan in de zin van de incidentenregeling en is er geen beroep gedaan op de klokkenluidersregeling.

Pensura heeft mevrouw C. van der Sande als compliance officer aangesteld. De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode, de incidentenregeling en de klokkenluidersregeling. De compliance officer wordt uitgenodigd voor deelname aan alle bestuursvergaderingen en brengt jaarlijks rapport uit over haar werkzaamheden en bevindingen. Over 2023 heeft de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd.

Toezichthouders

In 2023 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. (DNB) en de Stichting Autoriteit Financiële Markten (AFM) geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

De toezichthouders hebben in het verslagjaar geen onderzoeken uitgevoerd bij Pensura, met uitzondering van sectorbrede uitvragen.

Code pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd en de daarin opgenomen normen zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen mogen de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'- beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is en hierover verantwoording wordt afgelegd in het jaarverslag.

In het navolgende overzicht zijn de normen van de Code opgenomen waaraan het pensioenfonds in het verslagjaar niet (volledig) heeft voldaan en de motivatie daarvan. Dit overzicht is het resultaat van de jaarlijkse analyse en evaluatie van de Code Pensioenfondsen door Pensura. De analyse over 2023 heeft plaatsgevonden in maart 2024.

Normen uit de Code Pensioenfondsen die Pensura niet (volledig) naleeft

Norm	Inhoud norm (onderdeel dat niet (volledig) wordt nageleefd)	Toelichting op afwijking
33	Diversiteit in de samenstelling van het bestuur en verantwoordingsorgaan	De huidige samenstelling van het bestuur is niet in overeenstemming met de normen zoals die zijn voorgeschreven door de Code Pensioenfondsen. Dit geldt tevens voor het verantwoordingsorgaan. In het bestuur en het verantwoordingsorgaan heeft geen lid jonger dan 40 jaar zitting. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan geen vrouwelijk lid. Pensura heeft een diversiteitsbeleid inclusief plan van aanpak ter bevordering van de diversiteit, maar blijft afhankelijk van de personen die zich kandidaat stellen. Voorgaande wordt nader toegelicht in de paragraaf 'Diversiteit' die onderdeel uitmaakt van het hoofdstuk 'Governance'. Wel heeft het bestuur een vrouwelijke compliance officer benoemd met het idee dat zij op termijn kan doorgroeien naar een bestuursfunctie.
34	Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd.	Het bestuur hecht aan de continuïteit van het bestuur en wenst daarom op voorhand geen maximum te stellen aan het aantal herbenoemingen van bestuurders.

De Code Pensioenfondsen verplicht tot het opnemen van een rapportage in het bestuursverslag over de naleving van acht omschreven normen (rapportagenormen). Hierna wordt een overzicht gegeven van deze rapportagenormen met de bijbehorende toelichting.

Naleving rapportagenormen uit de Code Pensioenfondsen

Norm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja. Het bestuur legt verantwoording af middels het bestuursverslag en daarnaast aan het verantwoordingsorgaan en communiceert over het beleid en de risico's via mailingen, de website, het bestuursverslag en verkort jaarverslag. Het bestuur hanteert daarvoor een communicatieplan. Evenwichtige belangenafweging maakt onderdeel uit van de besluitvorming. Dit wordt vastgelegd in de notulen van bestuursvergaderingen. Het verantwoordingsorgaan heeft toegang tot alle vergaderstukken van het bestuur, waaronder de notulen. Ook de visitatiecommissie ontvangt alle notulen.	Inzicht in de risico's op korte en lange termijn wordt geboden in de paragrafen 'Korte termijn risicohouding', 'Lange termijn risicohouding' en 'Risicohouding beschikbare premielening' die onderdeel zijn van het hoofdstuk 'Risicomanagement'. Verantwoording over de gemaakte beleidskeuzes vindt plaats middels het bestuursverslag. Daarbij wordt verwezen naar met name de volgende hoofdstukken: 'Pensioenregeling', 'Communicatie', 'Beleggingen', 'Governance', 'Uitbestedingsbeleid' en 'Risicomanagement'. Daarnaast zijn diverse beleidsdocumenten beschikbaar via de website van Pensura: https://www.pensioenfondspensura.nl/documenten/
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Het bestuur streeft complementariteit na, rekening houdend met geschiktheid en (beperkte) beschikbaarheid van kandidaten. Voorgaande geldt tevens voor het verantwoordingsorgaan. Pensura beschikt over een diversiteitsbeleid en een plan van aanpak ter bevordering van diversiteit. Daarnaast heeft Pensura een geschiktheidsplan. In het bestuursverslag wordt inzicht gegeven in de diversiteit van de samenstelling van de fondsorganen.	Zie de paragrafen 'Diversiteit' en 'Geschiktheid en evaluatie' als onderdeel van het hoofdstuk 'Governance' in dit bestuursverslag
Norm 33 In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Het bestuur streeft dit na voor zover mogelijk gelet op de beperkte beschikbaarheid van geschikte kandidaten. Pensura heeft hiertoe een diversiteitsbeleid inclusief plan van aanpak ter bevordering van diversiteit opgesteld. Binnen het verantwoordingsorgaan en bestuur hebben geen leden die jonger zijn dan 40 jaar zitting. In het bestuur heeft één vrouw zitting.	Zie de paragraaf 'Diversiteit' als onderdeel van het hoofdstuk 'Governance' in dit bestuursverslag.

Norm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Dit maakt onderdeel uit van de werkzaamheden van de visitatiecommissie.	Een samenvatting van het visitatierapport is opgenomen in dit bestuursverslag in het hoofdstuk 'Visitatiecommissie'.
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja, de missie, visie en strategie zijn opgenomen in dit bestuursverslag. Daarnaast staat de missie, visie en strategie in de ABTN die toegankelijk is via de website van Pensura.	Zie het hoofdstuk 'Missie, visie en strategie' in dit bestuursverslag. De ABTN staat, net als het jaarverslag, op de website van Pensura: https://www.pensioenfondspensura.nl/documenten/
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Het MVB beleid is vastgelegd en met het verantwoordingsorgaan besproken. In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over het MVB beleid. Communicatie over dit onderwerp maakt onderdeel uit van het communicatieplan van Pensura. In dat kader wordt vanaf 2021 onder meer op kwartaalbasis een bericht op de website geplaatst over vermogensbeheer en MVB.	Het MVB beleid wordt toegelicht in de paragraaf 'Maatschappelijk verantwoord beleggen' als onderdeel van het hoofdstuk 'Beleggingen' in dit bestuursverslag. Daarnaast is in de Verklaring inzake beleggingsbeginselen een toelichting gegeven over het MVB-beleid. Dit document staat, net als het jaarverslag, op de website van Pensura: https://www.pensioenfondspensura.nl/documenten/
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja, hierover wordt in dit bestuursverslag gerapporteerd.	Zie de volgende paragrafen uit het hoofdstuk 'Governance' in dit bestuursverslag: 'Gedragscode / Compliance officer', 'Code Pensioenfondsen' en 'Geschiktheid en evaluatie'.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja, Pensura heeft een adequaat klachtenregement dat via de website eenvoudig toegankelijk is. Jaarlijks wordt in het bestuursverslag gerapporteerd over de klachten en geschillen in het verslagjaar.	Klachten- en geschillenregeling: zie https://www.pensioenfondspensura.nl/documenten/ Rapportage: zie de paragraaf 'Klachten en geschillen' als onderdeel van het hoofdstuk 'Governance' in dit bestuursverslag.

Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen

De Monitoringscommissie ziet toe op de naleving van de Code Pensioenfondsen. De Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen draagt zorg voor de financiering van de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen namens de pensioensector. Ten behoeve van deze financiering vraagt de Stichting verplichte bijdragen aan de pensioenfondsen, die actief zijn in Nederland. De Monitoringscommissie rapporteert over de naleving van de Code Pensioenfondsen in de pensioensector. De monitoringscommissie beveelt de pensioenfondsbesturen aan om de missie en visie levend te houden en een stakeholdersanalyse op te stellen. Het bestuur bespreekt hoe zij omgaan met de aanbevelingen van de Monitoringscommissie.

Klachten en geschillen

De algemene ledenvergadering van de Pensioenfederatie heeft in juni 2022 ingestemd met de nieuwe gedragslijn 'Goed omgaan met klachten', die uiterlijk op 1 januari 2024 geïmplementeerd moet zijn. Deze gedragslijn regelt het behandelen, rapporteren en leren van klachten van deelnemers. De eisen die de Wet toekomst pensioenen gaat stellen, alsmede de aanbevelingen van de Ombudsman Pensioenen en de AFM, zijn in de gedragslijn opgenomen. Hoewel Pensura geen lid is van de Pensioenfederatie zal het fonds de gedragslijn wel volgen.

Sinds de invoering van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten van de Pensioenfederatie en de invoering van de Wet toekomst Pensioen per 1 juli 2023 is er een nieuwe definitie van een klacht. Elke uiting van ontevredenheid van een persoon, gericht aan de pensioenuitvoerder, wordt beschouwd als een klacht.

Pensura heeft derhalve in 2023 een klachtenreglement opgesteld ter vervanging van de klachten- en geschillenregeling. Per 1 januari 2024 is deze aanpast, omdat het fonds is aangesloten bij de Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GiP). Een belanghebbende kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn/haar rechten zijn geschaad.

In 2023 zijn er 3 klachten geweest:

1. Bij één deelnemer is de inkoop van pensioen bij een verzekeraar niet goed verlopen. De deelnemer heeft echter verzuimd om tijdig het formulier in te sturen en niet onderbouwd waar de schade uit bestaat. Het verzoek om schadevergoeding is afgewezen.
2. Bij een andere deelnemer is de overboeking van het kapitaal voor de inkoop van pensioen niet tijdig uitgevoerd. De deelnemer heeft als gevolg hiervan op korte termijn twee maanden een uitkering vanuit het excedentpensioen gemist. Door latere verkoop van de beleggingen is het kapitaal hoger en op termijn ontvangt de deelnemer meer pensioen. Gelet hierop heeft het bestuur besloten dat de deelnemer geen schade leidt als gevolg van de onjuiste gang van zaken.
3. De derde deelnemer kon geen offertes krijgen voor de inkoop van het kapitaal bij een verzekeraar omdat zij woonachtig is buiten de EU. Conform het beleid van het fonds is zij als gevolg van de weigering van 2 verzekeraars, in de gelegenheid gesteld om de uitkering binnen Pensura aan te kopen.

De minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioen heeft de Stichting Geschillen Instantie Pensioenen in het Besluit van 18 december 2023 aangewezen als de externe geschilleninstantie waarbij pensioenfondsen zich op grond van artikel 48c, lid 1 Pensioenwet moeten aansluiten. Het pensioenfonds heeft dat per 1 januari 2024 gedaan.

Aantal behandelde klachten en geschillen Deelnemers

Onderwerp	Geëscaleerde		Geschillen *	Totaal
	Klachten	klachten		
Behandelingsduur	0	0	0	0
Deelnemersportaal	0	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0
Financiële situatie	0	0	0	0
Informatieverstrekking	0	0	0	0
Keuzebegeleiding	0	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling				
Registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	3	0	0	3
Service en klantgerichtheid	0	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	0	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0

*) Onder geschillen werd in 2023 nog verstaan de zaken die aan de Ombudsman zijn voorgelegd.

Verder hebben zich 4 incidenten voorgedaan.

1. Tijdens een controle van de URM-berekeningen (Uniforme Rekenmethodiek) is geconstateerd dat bij de verwerking van de Haalbaarheidstoets per Q2 2022 een veelvoud van URM-scenario's werden berekend, terwijl dit er maximaal maar drie mogen zijn (verwacht, optimistisch en pessimistisch). De uitkomsten van de berekende URM-scenario's waren niet gelijk aan elkaar. Hierin waren minimale verschillen geconstateerd (maximaal € 6). Omdat er meerdere URM-scenario's berekend zijn, kon niet met 100% zekerheid vastgesteld worden dat in alle gevallen de juiste berekende URM-scenario's per Q2 2022 op MijnPensioenOverzicht (MPO) getoond werden. AZL heeft op 16 augustus 2023 namens de fondsen waar dit voor gold, waaronder Pensura, melding gedaan bij AFM. AFM heeft naar aanleiding van deze melding nadere vragen gesteld aan AZL. Op 5 april 2024 heeft AFM aan Pensura een toezichtbrief gestuurd, waarin AFM vaststelt dat het fonds artikel 48 PW heeft overtreden. De toezichthouder verwacht dat het bestuur met AZL in gesprek gaat over dit incident en voortaan ook zelfstandig melding maakt van dergelijke incidenten. Er wordt geen formele maatregel opgelegd. Pensura heeft op 23 april 2024 een bevestiging van ontvangst toegestuurd aan AFM.
2. De communicatie tussen het Deelnemersportaal van AZL en de DigiD is op 14 november 2023 verstoord geraakt door het wijzigen van een beveiligingscertificaat. Hierdoor konden deelnemers van 06.00 uur tot 11.00 uur niet inloggen op het deelnemersportaal met hun DigiD. Ontbrekende informatie vanuit Logius over het wijzigen van het certificaat en het niet tijdig aanpassen van het certificaat aan de kant van AZL is hiervan de oorzaak geweest.
3. Naar aanleiding van een verzoek tot uitgaande waardeoverdracht is in eerste instantie een onjuiste opgave verstuurd. Bij het verzoek tot betaling is dit geconstateerd waarop een herziene opgave is verstrekt. Vervolgens is verzuimd om de betaling tegen te houden, waardoor het deel van de aanspraken is overgedragen en het deel van het kapitaal niet.
4. Het deelnemersbestand dient structureel en rechtstreeks getoetst te worden tegen de Nationale Sanctielijst Terrorisme (NST) en tegen de VN Sanctielijsten. In de periode 2008 tot 2020 heeft een vorm van toetsing plaatsgevonden, maar deze was niet volledig. In de periode 2020 tot september 2023 werd dus alleen getoetst tegen de EU Sanctielijst. AZL heeft in september jl. ons deelnemersbestand tegen de NST getoetst. Dit heeft geen hits opgeleverd die in het verleden zijn gemist. Een toetsing tegen de VN lijsten heeft ook geen hits opgeleverd. AZL heeft van deze ommissie direct melding gemaakt en op verzoek van de toezichthouder DNB is het complete deelnemersbestand van de klanten van de pensioenuitvoerder van een bepaalde maand tegen de Nederlandse sanctielijst getoetst. Er zijn daarbij geen onregelmatigheden aangetroffen en geen zogenaamde 'hits' tegen de sanctielijsten geconstateerd. Zodoende was er dus geen overtreding van de sanctiewetgeving. Pensura heeft ook zelf melding gemaakt van dit incident bij DNB op 3 november 2023. Gebleken is dat meerdere pensioenfondsen bij AZL hetzelfde incident hebben ervaren. AZL heeft de operationele processen inmiddels verbeterd. DNB heeft bevestigd dat zij de melding hebben ontvangen.

Het bestuur heeft de incidenten besproken met de uitvoeringsorganisatie en zich ervan vergewist dat er maatregelen zijn genomen om herhaling in de toekomst te voorkomen. Ten aanzien van het incident met betrekking tot de sanctiewetgeving heeft het bestuur AZL aansprakelijk gesteld voor eventuele schade.

Wet toekomst pensioenen

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen van kracht geworden. Het bestuur van Pensura heeft in 2023 offertes opgevraagd bij verzekeraars en de uitkomsten hiervan afgezet tegen berekeningen om in het FTK te blijven én om in te varen in het nieuwe pensioenstelsel. Hieruit blijkt dat invaren niet de beste optie is voor een belangrijk deel van de deelnemers. Zo is een studie uitgevoerd tussen blijven in het FTK en invaren naar een FPR, waarbij bij de huidige financiële positie de bijstortverplichting en herstell premie voor met name jongere deelnemers (bij het voor de DB-regeling gesloten fonds Pensura moet u dan denken aan deelnemers onder de 55 jaar) nog zoveel waarde bleek te hebben dat invaren niet wenselijk is. Ook zijn indicaties opgehaald in de verzekeringsmarkt voor een buy in/buy out en daaruit blijkt dat de karakteristieken van Pensura (een “ouder” fonds met een duratie van 15 voor de verplichtingen), de financiële positie en de marktomstandigheden tot een voor de deelnemers aantrekkelijke propositie kunnen leiden namelijk een volledige indexatie (Europese inflatie). Een openstaand punt in de gesprekken tussen en met sociale partners is nog de eventuele bereidheid van de werkgever om een afkoopsom te betalen voor het wegvallen van de uitvoeringskosten, en de verplichting tot eventuele bijstorting en herstell premie.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur van Pensura heeft op structurele basis werkzaamheden uitbesteed die naar zijn overtuiging effectiever en efficiënter door een externe, professionele partij kunnen worden verricht, in plaats van uitvoering in eigen beheer. Een overzicht van de uitbestede werkzaamheden is opgenomen in het hoofdstuk “Organisatie pensioenfonds” in dit verslag.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten beschikt Pensura over een uitbestedingsovereenkomst, waarin nadere afspraken zijn vastgelegd over onder meer procedures, processen, informatieverschaffing en te leveren diensten. Deze diensten zijn tevens vastgelegd in Service Level Agreements (SLA) die onderdeel uitmaken van de onderliggende uitbestedingsovereenkomst.

Bij het aangaan en/of verlengen van een uitbestedingsovereenkomst zal aandacht worden besteed aan onder meer de kwaliteit van de dienstverlening, de deskundigheid van de uitbestedingspartij, de communicatie, de kostenbeheersing, de integriteit van de bedrijfsvoering, het beloningsbeleid en de risico's die samenhangen met de uit te besteden activiteit(en). Daarnaast zal een toetsing plaatsvinden aan de richtlijnen van DNB omtrent uitbesteding en zal de meldplicht (indien van toepassing) worden nageleefd. De eisen die Pensura stelt aan de uitvoerders en overige dienstverleners zijn vastgelegd in het uitbestedings- en inkoopbeleid. Een contractenregister maakt onderdeel uit van dit beleidsdocument. Middels dit register worden tevens de relevante onderuitbestedingspartijen van de dienstverleners inzichtelijk gemaakt.

Uitgangspunt is dat het bestuur eindverantwoordelijk en aansprakelijk blijft voor alle uitbestede werkzaamheden en daarmee samenhangende handelingen. Het bestuur is in beginsel van mening dat het deze verantwoordelijkheid kan dragen door middel van onder meer:

- het rechtstreeks ter verantwoording roepen van de uitbestedingspartijen;
- Schriftelijke rapportages over de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden, die het bestuur zo nodig ter beoordeling en controle aan een onafhankelijke, derde partij zal voorleggen; en
- De periodieke niet-financiële risicorapportages van Caceis en AZL;
- De ISAE3402-rapportages van ABN AMRO Pension Services, AZL, AXA IM, CACEIS, Aegon en First Pensions en de ISAE3000-rapportage van AZL;
- Jaarlijkse uitvraag vermogensbeheerders;
- Periodieke evaluaties.

Indien daartoe aanleiding bestaat, kan het bestuur besluiten eigen onderzoek te doen of te laten uitvoeren.

SLA- en ISAE-rapportages

AZL is de voornaamste uitbestedingspartij van Pensura. AZL rapporteert op kwartaalbasis over het pensioenbeheer en het voldoen aan de SLA-normen. Deze administratieve kwartaalrapportages worden in de bestuursvergaderingen besproken. De naleving van de SLA-normen en de normen zelf zijn tevens onderwerp van gesprek tijdens het jaarlijkse evaluatiegesprek met AZL.

Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen heeft AZL er voor gekozen om gecertificeerd te worden middels een ISAE3402-rapportage. De ISAE3402-rapportage bestaat uit een type II verklaring. Hier worden de processen beschreven welke de financiële verantwoording raken. Ook voor 2023 heeft AZL een ISAE3402 type II rapportage. Het overleggen van de ISAE3402-rapportage komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Naast een ISAE3402-rapportage heeft AZL voor 2023 tevens een ISAE3000-rapportage uitgebracht. Deze rapportage is het resultaat van een audit op de primaire processen bij AZL die, in tegenstelling tot de ISAE3402-rapportage, niet de financiële verantwoording raken. Het bestuur heeft kennis genomen van deze rapportage.

AZL rapporteert middels de administratieve kwartaalrapportages over de opvolging die wordt gegeven aan (indien van toepassing) aandachtspunten en bevindingen van de auditor die voortkomen uit de beide ISAE-rapportages. Het bestuur is daardoor in staat om de opvolging van de bevindingen door AZL te monitoren.

Daarnaast voert het bestuur jaarlijks een formeel evaluatiegesprek met AZL waarin de dienstverlening wordt geëvalueerd en verbeterpunten worden besproken. Sinds Q3/2023 maakt Pensura ook weer gebruik van de AZL Assurance Diensten.

Pensura heeft voorts structureel werkzaamheden uitbesteed aan ABN AMRO Pension Services (beheer van kapitalen uit de beschikbare premieregeling), CACEIS (beleggingsadministratie), First Pensions (het leveren van beleggings- en risicorapportages) en AXA IM (beheer van de matchingportefeuille). Deze partijen leveren eveneens jaarlijks een ISAE3402-rapportage. Van ABN AMRO Pension Services ontvangt het bestuur daarnaast op kwartaalbasis een SLA-rapportage (bestuursrapportage). Ook CACEIS levert een soortgelijke rapportage (SLR) en levert daarnaast niet-financiële risicorapportages. Voorts vindt met deze partijen jaarlijks een formeel evaluatiegesprek plaats.

Risicomanagement

Inleiding

In 2023 is verder invulling gegeven aan het risicomanagement door middel van:

- Jaarlijkse update van de risicomatrix;
- Kwartaalrapportages inclusief risk dashboard;
- De risico's ten aanzien van het nieuw pensioenstelsel.
- Het uitvoeren van een risicoanalyse BCM;
- Het introduceren van een IRM jaarplan waarin de reguliere en thematische acties voor het Integraal Risico Management voor dat jaar worden vastgelegd.

Risicoanalyse BCM

In de Audit Business Continuity is de aanbeveling gedaan om een risicoanalyse uit te voeren. Een groot aantal risico's is in kaart gebracht. Nu is het kenmerk van een echte crisis dat zich omstandigheden voordoen die zich van tevoren niet of nauwelijks hebben voorgedaan. De netto risico beoordeling is echter vrijwel overal op laag gezet omdat het fonds voor wat betreft de cruciale uitbestedingen partners heeft die allemaal een BCM plan hebben, regelmatig (uitwijk)testen doen en ISAE- verklaringen afgeven, behalve daar waar het bestuur geen invloed kan uitoefenen of daar waar het bestuur weet of niet gecontroleerd heeft dat er geen

adequate BCM is. Veel belangrijker in deze zijn de bruto risico's, daar is ervoor gekozen om risico's als hoog te classificeren die in een crisissituatie van belang zijn om daarop te concentreren en die na te gaan op het functioneren bij de betreffende crisis. Ook de tijdsduur van de crisis speelt een rol. Sommige risico's zullen bij een korte duur van de crisis niet manifest worden of bedreigend zijn. In de toelichting zal er zoveel als mogelijk bij de voorgaande opmerkingen worden stilgestaan.

Aanwezige risico's

Een belangrijke doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het nastreven van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch). Dit heeft als gevolg dat als de rente daalt, de waarde van de beleggingen minder snel stijgt dan de waarde van de verplichtingen. De dekkingsgraad daalt dan, en omgekeerd.
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het risico bestaat dat deelnemers gemiddeld langer leven dan verwacht waardoor Pensura meer pensioen moet uitkeren dan waarvoor pensioenvermogen is opgebouwd (langlevenrisico). Daarnaast is er het risico dat Pensura bij overlijden van een deelnemer nabestaandenpensioen moet uitkeren waar geen voorziening voor is getroffen (kortlevenrisico of overlijdensrisico). Het arbeidsongeschiktheidsrisico houdt in dat Pensura voorzieningen moet treffen voor premievrije pensioenopbouw en uitkering van een arbeidsongeschiktheidspensioen als een deelnemer arbeidsongeschikt raakt.
Actief beheer risico (S10)	Dit risico ontstaat doordat vermogensbeheerders en het pensioenfonds actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille
Liquiditeitsrisico	Het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen.
ESG risico	Het risico dat het fonds loopt door ontwikkelingen op het gebied van Environmental Social en Governance factoren. Dit betreft voornamelijk de klimatarisico's en de duurzaamheid van de beleggingen van het fonds.

Niet-financiële risico's	Definitie
Uitbestedingsrisico	Het uitbestedingsrisico is het risico dat het fonds loopt met als oorzaak de continuïteit/kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden.
Operationele risico's	Het risico dat optreedt voor het fonds bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet-afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.
Compliance risico	Het compliance risico omvat het risico voor het fonds dat niet of niet tijdig de consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving worden onderkend, waardoor wet- en regelgeving op onderdelen worden overtreden.
Reputatierisico	Onder reputatierisico wordt het risico verstaan dat het fonds door handelen of nalaten reputatieschade lijdt bij belanghebbenden.
Sponsorrisico	Pensura heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstremming tussen het pensioenfonds en de sponsor.
IT-risico	Risico's als gevolg van het gebruik van informatietechnologie door Pensura en haar uitbestedingspartners.
Integriteitsrisico	Het risico dat de integriteit van Pensura wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, leden van de fondsorganen en uitbestedingsorganisaties, een en ander in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het fonds opgestelde normen.
Juridische risico's	Er zijn diverse juridische risico's te onderscheiden (niet limitatief): 1) Fondsdocumenten voldoen niet aan wettelijke bepalingen. 2) Bestuurders worden persoonlijk aansprakelijk gesteld. 3) Het onvoldoende vorm geven van consistent beleid. 4) Niet of onduidelijk communiceren naar belanghebbenden. 5) Aansprakelijkheid als gevolg van handelen of nalaten door ingehuurd partijen.
ESG risico's	ESG risico's hebben ook niet-financiële aspecten zoals: – Reputatie: aandacht van toezichhouders (DNB en AFM) en deelnemers. – Compliance / Juridisch: zoals de implementatie en naleving van IORP-II en de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door bovenstaande risico's. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot haar beschikking:

- beleggingsbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- premiebeleid, en
- toeslagbeleid.

De uitgangspunten rondom deze beleidsinstrumenten volgen uit de risicohouding die het fonds heeft bepaald door middel van een risicoanalyse die periodiek wordt herijkt en is vastgelegd in de ABTN.

Beleidsuitgangspunten

Voor de bepaling van de risicohouding zijn de belangrijkste beleidsuitgangspunten voor de uitvoering van de pensioenregeling in kaart gebracht:

Binnen het pensioenfonds is geen sprake van nieuwe opbouw van pensioenaanspraken op basis van een uitkeringsovereenkomst (DB-regeling). Dit betekent echter niet dat er geen premies meer worden ontvangen. Zolang het fonds zich in een tekortsituatie bevindt is er sprake van een herstell premie van de werkgever. Tevens is rekening gehouden met de bijstortingsverplichting van de werkgever, om eventuele kortingsmaatregelen te voorkomen.

Het toeslagbeleid kenmerkt zich door de voorwaardelijkheid en financiering uit de middelen van het fonds. De toeslagambitie is gelijk aan de prijsontwikkeling.

- Voor het beleggingsbeleid is uitgegaan van de strategische beleggingsmix zoals weergegeven in het op dat moment geldende strategische beleggingsplan van het fonds. Daarbij wordt rekening gehouden met de dekkingsgraadafhankelijke beleggingsmix en renteafdekking.

Het premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid worden elders in dit verslag nader toegelicht.

Kwalitatieve aspecten

De door Pensura uitgevoerde middelloonregeling is gesloten en er vindt geen actieve opbouw meer plaats in deze regeling met uitzondering van een gering aantal arbeidsongeschikte deelnemers die premievrij pensioen opbouwen. Ook in de eindloonregeling wordt niet meer actief pensioen opgebouwd door werknemers. Werknemers van de aangesloten ondernemingen bouwen alleen nog kapitaal op in de Beleggingspensioenmodule, een beschikbare premieregeling. De uitvoeringsovereenkomst met de werkgever belet dat in de middelloon- en eindloonregeling opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten moeten worden gekort, indien een korting op basis van de Pensioenwet dient te worden doorgevoerd. In de uitvoeringsovereenkomst is namelijk een bijstortingsverplichting voor de werkgever opgenomen. Daarnaast betaalt de werkgever jaarlijks een herstell premie indien het fonds in reservetekort verkeert. Dit zijn belangrijke factoren die in acht zijn genomen om te komen tot de risicohouding.

Kwantitatieve aspecten

De basis voor de kwantitatieve aspecten vormt een ALM-studie. Een ALM-studie richt zich op een lange termijn beleggingsbeleid dat past bij de afgesproken risicohouding die zich onder andere vertaalt in grootheden als kortingskansen en mate van toeslagverlening. Om de gevolgen van het beleggingsbeleid inzichtelijk te maken zijn onder meer stress-scenario analyses uitgevoerd omtrent de volgende grootheden:

- verwachting en spreiding van de bijstortingen van de werkgever;
- toeslag- en koopkrachtresultaten;
- dekkings- en beleidsdekkingsgraden, en
- scenario's waarbij er geen sprake is van een bijstorting van de werkgever

Op basis van de afgesproken risicohouding en de daaruit voortvloeiende ALM-analyses en kwalitatieve aspecten is een lange termijn beleggingsbeleid tot stand gekomen dat een relatief hoog risicoprofiel kent. Een verdere vertaalslag van de beleidsuitgangspunten en kwalitatieve en kwantitatieve aspecten komt tot uitdrukking in de korte en lange termijn risicohouding van het fonds. De risicohouding wordt verderop in deze risicoparagraaf toegelicht.

In 2023 is een ALM-studie afgerond. Het eerste deel is reeds in 2022 uitgevoerd. Uit de gehele ALM-studie zijn de volgende conclusies gedaan:

- Het afschaffen van het dynamisch beleid leidt nauwelijks tot andere uitkomsten dan handhaving van het huidig beleid.
- Een lagere rente-afdekking bij beleidsdekkingsgraden van hoger dan 130% (actuele situatie) levert geen extra "winst" op. Wel hogere dekkingsgraden, maar geen koopkrachtwinst.

- Hetzelfde geldt voor een grotere returnportefeuille.
- Het inflatiescenario met hogere rente en initieel hogere inflatie (en rente hoger dan inflatie) leidt tot een hogere dekkingsgraad, maar ook geen koopkrachtwinst.

In het transitie FTK moet de werkgever eerder bijstorten (bij een dekkingsgraad van 90%) ten opzichte van de kritische ondergrens in het huidige FTK. Indien de bijstortverplichting wordt afgeschaft leidt dit in slechtweersscenario's tot koopkrachtverlies.

Beleidsmatige toelichting op de aanwezige risico's

Het resulterende beleggingsbeleid kent, in overeenstemming met de risicohouding en het premiebeleid en toeslagbeleid, een enigszins hoger dan gemiddeld risicoprofiel. Met behulp van het beleggingsbeleid kan een verdere beleidsmatige toelichting gegeven worden over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. Volledigheidshalve wordt ook vermeld welk beleid het fonds voert rondom de niet-financiële risico's.

Financiële risico's	Beleid
Renterisico (S1)	Pensura dekt het renterisico van de verplichtingen af door middel van een staffel waarin is bepaald dat bij een beleidsdekkingsgraad van 100% het renterisico voor 25% wordt afgedekt. Bij een beleidsdekkingsgraad van 115% hoort een afdekkingspercentage van 45%, bij een beleidsdekkingsgraad van 130% een afdekking van 65% en bij een beleidsdekkingsgraad van 145% een renteafdekking van 85%. De afdekking van het renterisico zal plaatsvinden door middel van de matching portfolio, bestaande uit obligaties en/of renteswaps. Nadat de renteafdekking is gestegen tot een bepaald niveau, als gevolg van een gestegen beleidsdekkingsgraad, zal het afdekkingspercentage niet meer afnemen. In 2023 is de rentehedge verhoogd naar 75% als gevolg van de stijging van de dekkingsgraad en om deze te beschermen.
Marktrisico (S2, S4)	Onderdeel van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is het spreiden van risico's. Door deze diversificatie wordt het marktrisico verminderd. Het fonds belegt daarom wereldwijd in aandelen met als benchmark MSCI World. Daarnaast wordt ook belegd in aandelen themabeleggen. Ook wordt in een onroerend goed beleggingsfonds en in Europese investment grade obligaties (via een beleggingsfonds) belegd. In de matchingportefeuille wordt uitsluitend in euro's belegd. Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen om uit te gaan van smallere bandbreedtes in het jaarlijkse beleggingsplan waardoor het marktrisico minder is geworden.
Valutarisico (S3)	Het beleid van Pensura is om in principe het valutarisico niet af te dekken. Wel is er in enkele gevallen een valuta afdekking binnen de beleggingsfondsen aanwezig ter dictie van de fondsbeheerders. De matchingportefeuille wordt volledig in euro's belegd.
Kredietrisico (S5)	In de matchingportefeuille wordt belegd in leningen met een hoge rating (merendeel AA en AAA). Slechts een klein gedeelte van de returnportefeuille is belegd in high yield obligaties.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Pensura heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico verzekerd. Door toepassing van de Prognosetafel AG2023 met adequate correcties voor ervaringssterfte, is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.
Actief beheer risico (S10)	Conform het marktrisico wordt dit risico grotendeels tegengegaan door de goede spreiding binnen de portefeuille van het fonds. Binnen de returnportefeuille is sprake van actief beheer bij onroerend goed, credits en een beperkt deel van de aandelenportefeuille.

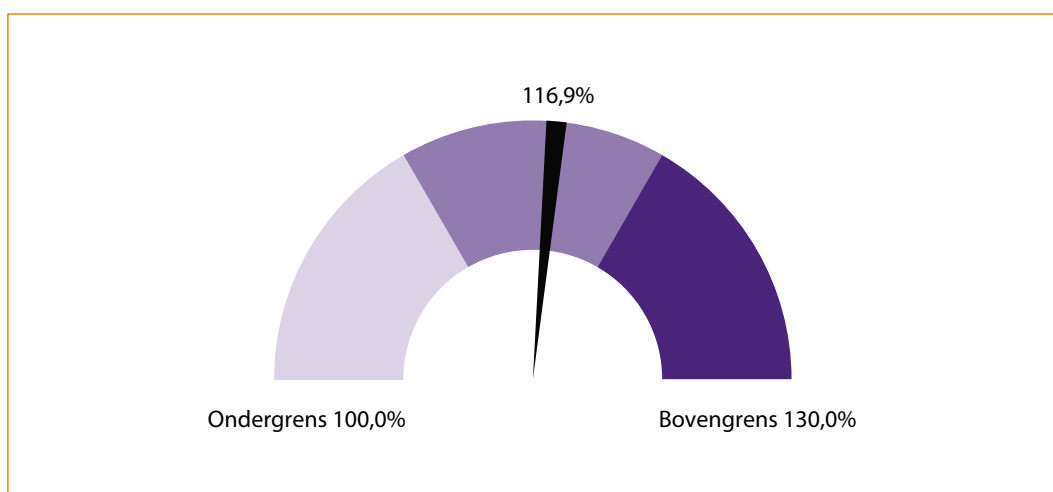
Financiële risico's	Beleid
Liquiditeitsrisico	Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Het fonds belegt nagenoeg volledig in dagelijks verhandelbare effecten.
ESG risico	Pensura heeft zich in het kader van de SFDR geclassificeerd als artikel 6-fonds, een fonds dat geen duurzame belegging als doelstelling heeft of ecologische of sociale kenmerken promoot. In de meest recente ALM studie is ook een deterministisch scenario meegenomen waarin met specifieke klimaatrisico's is rekening gehouden.

Niet-financiële risico's	Beleid
Uitbestedingsrisico	Het fonds heeft de uitvoering van de pensioenadministratie-activiteiten uitbesteed aan AZL N.V. Het beheer van de pensioenkapitalen uit de beschikbare premieregeling is uitbesteed aan ABN AMRO Pension Services, een deel van het vermogensbeheer aan AXA Investment Management (beheer van de matchingportefeuille) en de beleggingsadministratie aan CACEIS. Het uitbestedingsrisico wordt beheerst door met deze partijen deugdelijke contracten af te sluiten, waarvan veelal Service Level Agreements (SLA) onderdeel uitmaken. Voornoemde partijen leveren periodiek rapportages over de naleving van de afspraken, zodat het bestuur de opvolging kan monitoren. Deze rapportages, evenals de SLA-afspraken zelf, zijn onderwerp van gesprek tijdens de jaarlijkse formele evaluaties van de dienstverlening. Pensura ontvangt vanaf medio 2023 wederom op kwartaalbasis een niet-financiële risicorapportage van AZL. AZL levert daarnaast een ISAE3402- en ISAE3000- rapportage, ABN AMRO, AXA Investment Management en CACEIS een ISAE3402-rapportage. Deze rapportages worden jaarlijks door het bestuur geanalyseerd. Tot slot ontvangt Pensura periodieke niet-financiële risicorapportages van Caceis. Bij het afsluiten van nieuwe contracten dan wel bij verlengingen wordt externe juridische ondersteuning ingehuurd. Meer informatie over de uitbesteding staat in het hoofdstuk 'Uitbestedingsbeleid' in dit bestuursverslag.
Operationele risico's	De operationele uitvoering geschiedt voornamelijk door AZL. Pensura stelt hoge kwaliteitseisen aan de organisaties, die bij de uitvoering betrokken zijn, op de gebieden zoals interne organisatie, procedure, processen en controles en kwaliteit van de geautomatiseerde systemen. Deze kwaliteitseisen worden periodiek door het bestuur getoetst aan de hand van de periodieke (administratieve) rapportages, de jaarlijkse ISAE-rapportages en de evaluatiegesprekken. Ook belangrijk is de goede uitvoering van de operationele processen door de vermogensbeheerder(s). Het gaat hier bijvoorbeeld om de juiste vastlegging van transacties en vermogensposities in de beleggingsadministratie en een foutloos verlopend orderexecutie- en settlement proces. De ISAE 3402 is een van de instrumenten om dit als fonds te monitoren.

Niet-financiële risico's	Beleid
Compliance risico	Het fonds heeft gedetailleerde SLA's afgesproken met haar uitvoerders. In de SLA's en de overeenkomsten waar deze onderdeel van uitmaken zijn tevens afspraken gemaakt over het naleven van wet- en regelgeving. Het fonds heeft AZL als bestuursadviseur, actuariel adviseur en communicatie adviseur aangesteld om te borgen dat het fonds aan de wet- en regelgeving voldoet. Daarnaast heeft het fonds een compliance officer aangesteld die toeziet op de gedragscode en overige interne gedragsprocedures door het bestuur en de overige verbonden personen van het fonds. De visie van Pensura op compliance is vastgelegd in het compliance charter.
Reputatierisico	Om dit risico te beperken heeft het fonds een integriteitsbeleid vastgesteld middels de gedragscode klokkenluidersregeling en incidentenregeling, evenals een communicatiebeleid waarin transparante communicatie naar haar belanghebbenden voorop staat. Het bestuur herijkt jaarlijks de SIRA.
Sponsorrisico	Het bestuur tracht dit risico zo veel mogelijk te beheersen door het vastleggen van goede afspraken in de uitvoeringsovereenkomst en het aanhouden van een prudente kostenvoorziening. Daarnaast is in de ALM-studies rekening gehouden met een variant waarbij de sponsor niet of slechts gedeeltelijk bijstort. Het fonds belegt niet direct in de werkgever.
IT-risico	Pensura beschikt over een IT-beleid. Omdat de pensioen- en financiële administratie zijn uitbesteed, is het IT-risico voor een groot deel tot een uitbestedingsrisico geworden. Het bestuur heeft uitgebreid met AZL gesproken over de beheersing van IT-risico's, de governance van de IT, changemanagement en applicatiemanagement. Het bestuur maakt voor het delen van vergaderstukken gebruik van 'cloud computing', binnen een door de sponsor beveiligde omgeving. De risico's die hiermee samenhangen zijn geanalyseerd. Zie ook de operationele risico's.
Integriteitsrisico	Pensura heeft een integriteitsbeleid vastgelegd middels de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. De visie op compliance is vastgelegd in het compliance charter. De compliance officer, die wordt uitgenodigd voor de bestuursvergaderingen, houdt toezicht op de naleving hiervan. Iedere bestuursvergadering wordt besproken of er meldingen in het kader van het integriteitsbeleid zijn. Het bestuur voert bovendien jaarlijks een (herijking van de) SIRA uit.
Juridische risico's	Pensura beperkt deze risico's onder meer op de volgende wijzen: 1) AZL is aangesteld als bestuursadviseur, actuariel adviseur en communicatieadviseur en toetst in dat kader periodiek de fondsdocumenten. Het bestuur heeft hiertoe een controlecyclus vastgesteld. 2) Statutair is bepaald dat Pensura, onder voorwaarden, de aansprakelijkheidstelling van het bestuur of individuele bestuurders overneemt. 3) Het bestuur ziet erop toe dat besluitvorming consistent verloopt en goed wordt gedocumenteerd. 4) Pensura heeft een communicatiebeleidsplan dat onder meer de wettelijk vereiste communicatie omvat. 5) Met alle ingehuurde partijen worden deugdelijke contractuele afspraken gemaakt. De meeste concept contracten worden daarnaast ook nog beoordeeld door een externe juridische adviseur. Zie verder het uitbestedingsrisico.
ESG-risico	Pensura heeft zich in het kader van de SFDR geclassificeerd als artikel 6-fonds, een fonds dat geen duurzame belegging als doelstelling heeft of ecologische of sociale kenmerken promoot. In de meest recente ALM studie is ook een deterministisch scenario meegenomen waarin met specifieke klimaatrisico's is rekening gehouden.

De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's te mitigeren zijn mede objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad. Het vereist eigen vermogen (VEV) wordt vastgesteld conform de vereisten van wet- en regelgeving. Hiertoe wordt het standaardmodel gebruikt, waarbij de niet verplichte risico's in beginsel niet worden gekwantificeerd. De niet verplichte risico's betreffen het liquiditeitsrisico (S7), het concentratierisico (S8) en het operationeel risico (S9). DNB vraagt niet van het fonds om de niet verplichte risico's te kwantificeren. Naar aanleiding hiervan en in combinatie met de marginale bijdrage van de niet-verplichte risico's aan de vereiste dekkingsgraad en de jaarlijkse controle uit hoofde van het prudent person beginsel, worden de niet verplichte risico's in beginsel niet gekwantificeerd. Binnen het beleggingsbeleid wordt de omvang van de risico's ook gemeten en bewaakt aan de hand van onder meer de tracking error en information ratio. First Pensions zorgt voor een compliance rapportage en op maandbasis een "Risk Monitor".

Onderstaande VEV risicometer toont aan dat het beleggingsbeleid van het pensioenfonds een gemiddeld risico kent met een strategisch vereiste dekkingsgraad van 116,9%.

Controle op het gevoerde beleid

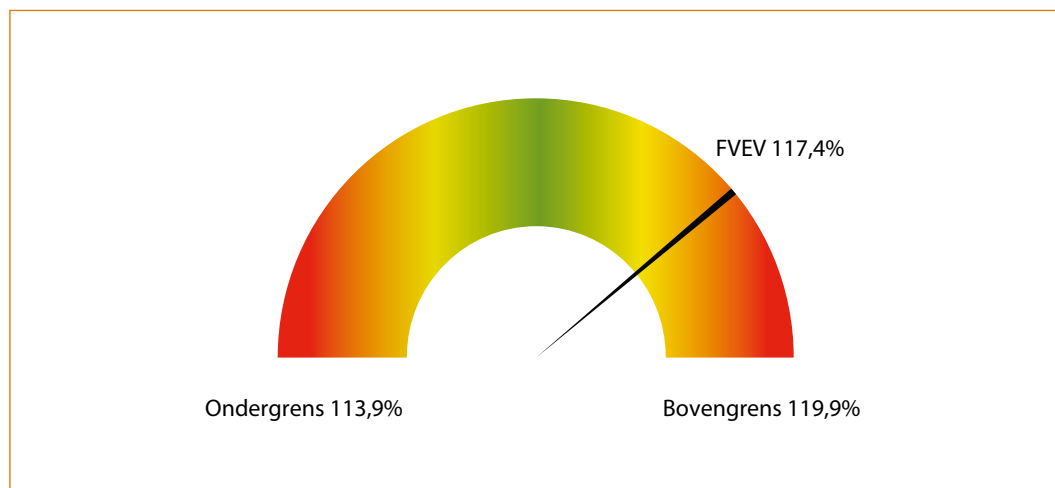
Op grond van het Financieel Toetsingskader (nFTK) moet gemonitord en aan de deelnemers gecommuniceerd worden of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds. De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds.

Het bestuur heeft de korte termijn risicohouding opnieuw overwogen in het kader van de totstandkoming van het strategisch beleggingsbeleid 2023-2025. Daarbij is vastgesteld dat het vereist eigen vermogen zich mag bewegen binnen de volgende bandbreedtes: van 3%-punt aan de onderkant tot 3%-punt aan de bovenkant van het strategisch vereist eigen vermogen.

Gedurende 2023 is de renteafdekking, conform het beleid, verhoogd. Eind 2023 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 117,4%.

Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Het fonds heeft een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- De situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen.
- De situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad.
- De situatie van een slechtweerscenario vanuit de feitelijke dekkingsgraad.

In 2023 heeft Pensura de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat de resulterende pensioenresultaten voldoen aan de in het kader van de risicohouding vastgestelde ondergrenzen en maximale afwijking. De resultaten van deze haalbaarheidstoets zijn namelijk als volgt:

1. Het verwachte pensioenresultaat komt uit op 115,2% als gestart wordt op de feitelijke dekkingsgraad. Dit is boven de gekozen ondergrens van 77%.
2. Het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario komt uit op 107,1% als gestart wordt op de feitelijke dekkingsgraad. Dit ligt boven de ondergrens van 41,5%. De afwijking van het pensioenresultaat in het slecht weer scenario is gelijk aan 7%. Dat is lager dan de maximaal toegestane afwijking van het mediane scenario van 64,0%.

Indien uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat het fonds een beleid voert dat niet strookt met de gedefinieerde doelstellingen zal het fonds in overleg treden met de sociale partners en verantwoording afleggen aan de belanghebbenden.

Risicohouding beschikbare premiereregeling

De door de (gewezen) deelnemers in de beschikbare premiereregelingen opgebouwde pensioenkapitalen worden ten behoeve van de (gewezen) deelnemers belegd. Op de pensioeningangsdatum dient de (gewezen) deelnemer met het opgebouwde pensioenkapitaal een pensioen aan te kopen bij een bank of verzekeraar naar keuze.

In het belang van de (gewezen) deelnemers belegt Pensura de opgebouwde pensioenkapitalen. Het fonds biedt de (gewezen) deelnemers in dat kader drie mogelijkheden:

1. het kapitaal wordt belegd conform de door Pensura ingerichte standaard lifecycle beleggingsmix,
2. het kapitaal wordt belegd conform de door Pensura ingerichte lifecycle doorbeleggen beleggingsmix voor (gewezen) deelnemers die ervoor kiezen om voor te sorteren op de aankoop van een variabele uitkering op hun pensioendatum, of
3. de (gewezen) deelnemer neemt zelf de verantwoordelijkheid van de belegging over. In dat geval vindt de belegging plaats op aanwijzing van de (gewezen) deelnemer.

In 2019/begin 2020 heeft het bestuur de risicohouding van de standaard life cycle beleggingsmix en de life cycle doorbeleggen formeel vastgesteld, na overleg daarover met een delegatie van het verantwoordingsorgaan, de bij het arbeidsvoorwaardenoverleg betrokken vakbonden en de COR van Diversey als vertegenwoordigers van de deelnemers.

Risicohouding standaard life cycle

Het risico in de life cycle wordt naarmate de betreffende (gewezen) deelnemer ouder wordt afgebouwd door het aanpassen van de verdeling van het pensioenkapitaal over de fondsen, waarbij er steeds minder beleggingsrisico wordt genomen. De standaard life cycle beleggingsmix is door ABN AMRO Pension Services, als uitvoeringsorganisatie van de beschikbare premieregelingen van Pensura, samengesteld. Het bestuur van Pensura heeft de risicohouding die hieraan ten grondslag ligt onderschreven, na afstemming met een vertegenwoordiging van de deelnemers ter bepaling van het risicodraagvlak en de risicotolerantie. Deze vertegenwoordiging bestond uit leden van het verantwoordingsorgaan, de Centrale Ondernemingsraad van de onderneming en de bij het arbeidsvoorwaardenoverleg betrokken vakbonden.

De risicohouding wordt uitgedrukt in de maximaal aanvaardbare afwijking van het pensioen in een pessimistisch (slecht weer) scenario ten opzichte van het verwachte pensioen in een verwacht (mediaan) scenario. Die maximaal aanvaardbare afwijking is door Pensura leeftijdsafhankelijk vastgesteld. Dat wil zeggen dat voor jongeren een grotere afwijking wordt toegestaan dan voor ouderen, omdat jongeren een langere beleggingshorizon hebben.

De risicohouding voor de standaard lifecycle beleggingsmix luidt als volgt:

Leeftijd	Maximaal aanvaardbare afwijking
20	60%
25	60%
30	55%
35	55%
40	55%
45	55%
50	50%
55	45%
60	30%
65	10%
67	5%

Bij de samenstelling van de standaard lifecycle beleggingsmix is hier invulling aan gegeven.

Risicohouding life cycle doorbeleggen

(Gewezen) deelnemers kunnen vanaf 12 jaar vóór de pensioendatum voorsorteren op de aankoop van een variabele pensioenuitkering. Indien een (gewezen) deelnemer hiervoor kiest, wordt het door hem/haar opgebouwde pensioenkapitaal belegd in een voor dat doel ingerichte beleggingsmix, namelijk de life cycle doorbeleggen. In deze beleggingsmix wordt, net als in de standaard life cycle, het beleggingsrisico afgebouwd naarmate de (gewezen) deelnemer ouder wordt. De afbouw van het risico gaat echter minder snel en minder ver.

De lifecycle doorbeleggen beleggingsmix is eveneens door ABN AMRO Pension Services samengesteld. Pensura heeft, net als voor de standaard lifecycle beleggingsmix en met inachtneming van dezelfde procedure, ook voor de lifecycle doorbeleggen een risicohouding vastgesteld.

De risicohouding voor de standaard lifecycle beleggingsmix luidt als volgt:

Leeftijd	Maximaal aanvaardbare afwijking
20	60%
25	60%
30	60%
35	55%
40	55%
45	55%
50	55%
55	50%
60	40%
65	20%
67	12%

Risicobereidheid niet-financiële risico's

De risicobereidheid ten aanzien van financiële risico's komt tot uitdrukking in de hiervoor toegelichte risicohouding. Het fonds heeft ook voor de niet-financiële risico's haar risicobereidheid en -tolerantie op hoofdlijnen vastgesteld. Pensura is een klein en gesloten fonds. Dat betekent dat Pensura op basis van kostenoverwegingen keuzes dient te maken. Niet op elk onderdeel van de uitvoering kan de risicobeheersing zo worden ingeregeld dat kans op het zich manifesteren van bepaalde risico's minimaal is. Er is een aantal uitzonderingen waarbij de risicotolerantie zeer laag is te weten:

- de tijdige en correcte verzorging van de pensioenuitkeringen;
- de administratie van de pensioenaanspraken, en
- de borging van de privacy van de persoonsgebonden gegevens.

Inrichting risicobeheerfunctie en de Eigen Risico Beoordeling (ERB)

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. Dit bevordert de integratie van het risicobeheer in de organisatiestructuur en besluitvormingsprocessen van het fonds.

De heer M. Claassens is de sleutelfunctiehouder risicobeheerfunctie van Pensura.

Het fonds heeft in 2021 een Eigen Risico Beoordeling uitgevoerd en de uitkomsten daarvan vastgelegd in een beleidsdocument, conform de IORP II richtlijnen. Hiermee krijgt het fonds nog beter zicht op de risico's waaraan het wordt blootgesteld en wordt tevens de effectiviteit van het risicobeheer en de beheersingsmaatregelen beoordeeld. De ERB wordt tenminste eenmaal in de drie jaar uitgevoerd. De volgende toets is gepland voor november 2024.

Toekomstparagraaf

- Het bestuur heeft geen toeslag verleend per 1 januari 2024. Wel is een inhaaltoeslag verleend per 1 januari 2024 van 1,25%. Dit is niet verwerkt in de cijfers over 2023.
- Op 17 januari 2023 is de Verordening betreffende de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector, (ook wel 'Digital Operational Resilience Act', of DORA) van kracht geworden. Aangezien het fonds een eigen IT-omgeving heeft, maar steunt op de uitvoeringsorganisatie, sponsor en vermogensbeheerders. Het bestuur vergewist zich ervan dat deze organisaties volop bezig zijn met de voorbereidingen. Het bestuur richt zich in eerste instantie op het overdragen van de pensioenen naar een verzekeraar. Mocht dat in de eerste helft van het jaar niet lukken, dan zal het bestuur in de tweede helft van het jaar voorbereidingen treffen om aan DORA te kunnen voldoen op 17 januari 2025.

De Wet Toekomst Pensioenen waarin dit is vastgelegd is op 1 juli 2023 in werking getreden. Indien door de sociale partners een verzoek tot invaren wordt gedaan om in te varen in het nieuwe pensioenstelsel zal uiterlijk 1 juli 2025 het pensioenfonds een Implementatieplan bij DNB moeten hebben ingediend en een Communicatieplan bij de AFM. Vanaf uiterlijk 1 januari 2028 moet aan de Wet toekomst pensioenen worden voldaan. Zoals de stand van zaken nu is doen de sociale partners geen verzoek tot invaren. In 2024 is de inzet namelijk om de deelnemers uit de pensioenregelingen 2003 en 2006 over te dragen naar een verzekeraar uiterlijk 1 januari 2025. Voor de DC excedent regeling is de belangrijkste reden het feit dat ABNAMro Pensioenservices (AAPS) de uitvoeringsovereenkomst heeft opgezegd per 1 januari 2025. Aangezien binnen het pensioenfonds geen alternatieven mogelijk zijn omdat er geen partijen zijn gevonden die offertes willen uitbrengen voor deze dienstverlening, heeft het bestuur de werkgever gevraagd om een andere oplossing te zoeken voor de nieuwe opbouw. De intentie is om dan tevens een CWO naar deze partij uit te voeren vanuit het fonds voor de opgebouwde kapitalen.

Voor de DB-regelingen geeft in een mediaan scenario blijven in het FTK de beste resultaten. In slecht weer scenario's komen verzekeraars op een duidelijk beter resultaat uit. Invaren in het nieuwe pensioenstelsel geeft minder goede uitkomsten, met name voor de jongere deelnemers. Dit is het gevolg van de inhaalindexatie die nog uitstaat binnen het fonds, de bijstortverplichting en herstell premie die de werkgever betaalt als aan de voorwaarden wordt voldaan en het feit dat de werkgever de uitvoeringskosten betaalt. Het bestuur heeft de werkgever om een 'bruidsschat' gevraagd om deze financiële toezeggingen naar de toekomst toe af te komen. De werkgever heeft daartoe een aanbod gedaan dat is geaccepteerd.

Er zijn twee verzekeraars die een offerte hebben uitgebracht voor de buy out van de DB- en de CWO van de DC-regeling. Het bestuur en de werkgever willen de regelingen bij voorkeur bij dezelfde partij onderbrengen, omdat zij verwachten dat dit voordelen qua kosten oplevert, in de implementatie en gemak voor de deelnemer qua informatie en communicatie. Op 17 juni 2024 heeft het bestuur besloten om een pre binding overeenkomst met één van de verzekeraars aan te gaan en het verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de DB-regeling per uiterlijk 1 januari 2025 bij De Nederlandsche Bank in te dienen. De DC-regeling wordt eerder overgedragen, aangezien AAPS in 2025 niet meer bestaat. De sociale partners en het Verantwoordingsorgaan hebben het besluit van het pensioenfonds onderschreven. De nieuwe opbouw in de DC-regeling wordt vanaf 1 oktober 2024 al bij de verzekeraar ondergebracht. Na instemming van DNB en uitvoering van de collectieve waardeoverdracht, vindt aansluitend de liquidatie van het fonds plaats, naar verwachting medio 2025.

- Het voorstel tot aanpassing van het onderdeel 'uitkering bedrag ineens' uit de 'Wet uitkering bedrag ineens, RVU en verlofsparen' voor degenen die hun pensioen op de AOW-leeftijd laten ingaan zou op 1 juli 2023 van kracht worden. Omdat het voorstel in 2023 niet is behandeld door het Parlement is de ingangsdatum afhankelijk gemaakt van de afronding van de parlementaire behandeling en op 1 juli of 1 januari na zes maanden na afronding gesteld.

- Het voorstel voor Wet pensioenverdeling bij scheiding 2022 moet nog behandeld worden door het Parlement. De wet zal naar verwachting op 1 januari 2028 in werking treden.
- Op 1 januari 2024 is de Code Pensioenfondsen 2024 in werking getreden. Het pensioenfonds dient in 2024 aan de wijzigingen te voldoen en hierover in het jaarverslag over 2024 te rapporteren.
- Op 17 januari 2023 is de Verordening betreffende de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector, (ook wel 'Digital Operational Resilience Act', of DORA) van kracht geworden. In 2024 treft het pensioenfonds: voorbereidingen om aan DORA te kunnen voldoen op 17 januari 2025.
- Op 1 januari 2024 is de Geschillen Instantie Pensioenfondsen gestart. Geschillen kunnen ter bemiddeling of beslechting bij GIP worden voorgelegd. Hierover zal in jaarverslag over verslagjaar 2024 worden gerapporteerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

- Op 1 januari 2024 is de leeftijd voor aanvang van deelname verlaagd van 21 naar 18 jaar. Aangezien alleen in de excedent regeling nog actieve opbouw heeft, heeft dit in de praktijk geen gevolgen.

Ondertekening

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Utrecht d.d. 27 juni 2024.

Het bestuur

H.J.J. Debrauwer
voorzitter

D.H.M. Geerlings
secretaris

J.H.M. ten Berge
bestuurder

E.I. Bentsen
bestuurder

M.L.M. Claassens
bestuurder

R. Estrada Bertran
Bestuurder

A.U.M. Gengler
Bestuurder

W.J. Hamminga
Bestuurder

Visitatiecommissie

Samenvatting rapport Visitatiecommissie

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Pensura (hierna: Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie (hierna: VC), na advies van het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds.

De visitatiecommissie (hierna: VC) heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Binnen dit kader vormt de VC zich een beeld van de wijze waarop het Fonds de Code Pensioenfondsen naleeft.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever, en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatie strekte zich uit tot de beschikbaar gestelde informatie over de periode 2023.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het beleid van het bestuur evenwichtig en op een zorgvuldige manier tot stand is gekomen en uitgevoerd. Het Fonds voert een consistent beleid en hanteert een bestendige gedragslijn. Het Fonds beschikt over een toereikende governance-structuur. Er is sprake van een effectief en slagvaardig optreden van het bestuur en een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de VC haar toezicht heeft gericht.

De VC heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van het Fonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de VC voldoende. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover het Fonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is toereikend. De VC merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2023 niet tot haar mandaat heeft behoord.

	Functioneren VC	Algemeen, opvolging aanbevelingen	Governance	Geschiktheid	Beleggingen	Risico's	Communicatie
Vertrouwen waarmaken		2, 5	1, 3, 4, 5, 9		6, 7	8	
Verantwoordelijkheid nemen			10, 11, 12, 13, 14			12	
Integer handelen		22	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21				
Kwaliteit nastreven	28		23, 24, 25	26, 27, 28, 29, 30			
Zorgvuldig benoemen			34, 39, 40	31, 32, 33, 35, 36, 37, 38			
Gepast belonen			41, 42, 43, 44, 45				
Toezicht houden en inspraak waarborgen	46, 48	47, 50	51, 52, 53, 54, 55, 56, 57				
Transparantie bevorderen		58, 59, 61, 62, 64	65		62		60, 61, 63

De gerapporteerde uitzonderingen zien op het hoofdthema Zorgvuldig benoemen, waarbij niet voldaan wordt aan de normen 33 (In het bestuur en VO moeten zowel één man als één vrouw als personen onder en boven de 40 jaar zitting hebben) en 34 (De zittingsduur van de leden van het bestuur en VO is maximaal 4 jaar; herbenoeming maximaal tweemaal). Naar het oordeel van de VC zijn de gerapporteerde uitzonderingen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's.

a. Opvolging bevindingen en aanbevelingen

Het Fonds heeft een gestructureerd proces voor de monitoring van de opvolging van aanbevelingen. Alle aanbevelingen worden op een actielijst opgenomen en in iedere bestuursvergadering wordt de voortgang besproken. De bevindingen van de sleutelfunctiehouders zijn besproken in de bestuursvergadering, van een opvolging voorzien en opgenomen in het hiervoor reeds vermelde register van aanbevelingen. In 2023 waren er geen materiële bevindingen.

b. Algemene gang van zaken

Het Fonds houdt zich op de hoogte van de ontwikkelingen in pensioenland en besteedt ook aandacht aan de ontwikkeling van de financiële positie van het Fonds. De haalbaarheidstoets voldeed aan de vereisten, en over de uitvoeringskosten zijn nadere afspraken gemaakt met AZL.

In 2023 is veel aandacht besteed aan de toekomst van het Fonds; er zijn drie toekomstscenario's onderkend, die nader zijn onderzocht en beoordeeld aan de hand van een opgesteld evenwichtigheidskader. Op basis van dit nadere onderzoek en nadere informatie uit de markt over de mogelijkheden (en voor- en nadelen) van de verschillende opties, heeft het bestuur een voorkeursoptie uitgesproken, die eind 2023 ook kenbaar is gemaakt aan de sociale partners. In afwachting van hun reactie is het bestuur inmiddels (in 2024) aan de slag gegaan met deze voorkeursoptie van het Fonds. Voor 1 juli 2024 wordt een definitief besluit hierover voorzien. Het Fonds houdt de deelnemers op de hoogte van de ontwikkelingen.

In 2023 waren er geen wijzigingen in de risicohouding. Een nieuwe opdrachtaanvaarding was in de visitatieperiode niet aan de orde. De certificerend actuaire en de accountant hadden geen materiële bevindingen bij de jaarstukken over 2022.

c. Governance

Het Fonds heeft een adequate en goed gedocumenteerde governance-structuur, die overigens in 2023 geen wijzigingen heeft ondergaan. Externe dienstverleners verzorgen goede rapportages die het mogelijk maakt dat het bestuur, ondersteund door adviezen van haar commissies, zijn eigen besluiten goed gefundeerd oordeel kan vormen.

Het Fonds doet voldoende om een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen, waarbij de sleutelfuncties goed zijn ingericht. De notulen van bestuursvergaderingen maak het duidelijk dat voldoende aandacht wordt gegeven aan het evenwichtig afwegen van belangen waar nodig.

Het verantwoordingsorgaan neemt haar rol serieus; het heeft in 2023 kritisch naar zijn eigen functioneren gekeken en aanbevelingen gedaan die door het bestuur zijn overgenomen. Het verantwoordingsorgaan heeft gezorgd voor een goed gedocumenteerd verslag over haar activiteiten in 2022 dat ook in het jaarverslag van het fonds is opgenomen. Er is een deugdelijk beleid voor uitbesteding en een gestructureerd monitorings- en evaluatieproces vastgesteld. De onafhankelijkheid van de certificerend actuaire en de externe accountant wordt voldoende gewaarborgd en het proces van opvolging van de bevindingen is robuust.

d. Geschiktheid

Het geschiktheidsplan van het Fonds is in 2023 geactualiseerd en uitgebreid. Zo zijn bepalingen betreffende de jaarlijkse evaluatie toegevoegd en ESG als nieuw kennisgebied. Ook de functieprofielen, de geschiktheids- en competentiematrix en het opleidingsplan zijn in 2023 geactualiseerd. Vastgesteld kan worden dat de organen van het Fonds voldoen aan de geschiktheids- en competentie-eisen. Aan permanente educatie en trainingen betreffende de toekomstscenario's van het Fonds wordt voldoende aandacht gegeven. Het tijdsbeslag van de leden van de fondsorganen is een aandachtspunt waar regelmatig bij wordt stilgestaan en waarover afspraken zijn gemaakt.

Het VO is ingericht conform het Reglement VO en de vereiste voorzieningen voor een adequaat functioneren van het VO zijn getroffen. Op verzoek van het VO is in 2023 een ambtelijk secretaris voor het VO ingesteld, die tegelijkertijd pensioen kennis en ervaring inbrengt. Het Fonds beschikt over een diversiteitsbeleid. De samenstelling van de fondsorganen voldoet echter niet aan de diversiteitseisen die de Code Pensioenfondsen stelt. De VC volgt de mening van het Fonds dat het zich voldoende inspannt om de vereiste diversiteit te realiseren.

In 2023 hebben zowel het bestuur als het VO een collectieve zelfevaluatie uitgevoerd en diverse acties benoemd die zijn opgevolgd. Een openstaande actie uit een eerdere bestuursevaluatie was om een opvolgingsplan te maken. De VC beveelt aan om alsnog een opvolgingsplan voor het bestuur en het VO te maken voor het geval dat de liquidatie van het Fonds niet snel genoeg gerealiseerd kan worden.

e. Beleggingen

De beleggingsstrategie sluit aan op de missie visie en risicohouding van het fonds. Het bestuur heeft een strategisch beleggingsbeleid vastgesteld voor de periode 2023 - 25 en binnen dat kader beleggingsplan voor het lopende jaar 2023, met smallere bandbreedtes dan in het strategisch plan.

De organisatie van het beleggingsproces is goed gedocumenteerd in de ABTN. Bij het beleggingsproces is duidelijk dat de eindverantwoordelijkheid ligt bij het bestuur dat ondersteund wordt door een Beleggingscommissie. Rapportages van de vermogensbeheerders worden systematisch gereviseerd in zowel deze commissie als het bestuur. Het fonds is zich bewust van de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid en spant zich hier voor naar vermogen in. Het is zich daarnaast welbewust van het feit dat het klein is van omvang en daardoor beperkte impact heeft op het duurzame beleggingsbeleid van haar vermogensbeheerders. Jaarlijks doet het fonds een uitvraag naar het MVB beleid van uitbesteding partners; bij de selectie van uitbestedingspartners is hun MVB beleid meegenomen.

Het Fonds voldoet aan de normen met betrekking tot de periodieke toetsingen bij premieregelingen.

f. Risico's

Het Fonds beschikt over een beleid ten aanzien van integraal risicomanagement en een integrale risicomatrix, waarin zowel financiële als niet-financiële risico's zijn opgenomen. De risicomatrix wordt jaarlijks herijkt en de SFH RB rapporteert over de ontwikkelingen op kwartaalbasis. Het Fonds heeft haar risicomanagement-organisatie ingevuld op basis van het "three lines model". De sleutelfuncties zijn adequaat ingericht. Geen van de sleutelfuncties heeft bevindingen met hoge of materiële impact gerapporteerd in het afgelopen jaar. De uitbestedingsrisico's vereisten ook in 2023 de nodige aandacht van het bestuur. Zo is bij AZL niet alleen een groot veranderprogramma gaande in verband met WTP, maar zijn ook enkele grotere incidenten geweest die ook bij de toezichthouders moesten worden gemeld. AAPS, die de DC-regelingen uitvoert, heeft aangegeven per eind 2024 de dienstverlening te staken. Het bestuur monitort intensief de risico's die samenhangen met de uitbestedingen en heeft ook voldoende aandacht voor de onderuitbestedingen.

De SIRA die in 2023 is uitgevoerd gaf geen aanleiding tot bijzondere acties.

In 2023 is veel aandacht geweest voor IT-risico's, mede in verband met de vernieuwing van het IT-landschap bij AZL en de mitigatiebrief van DNB van februari 2022. Onder anderen is het IT-beleid en het datakwaliteitsbeleid vastgesteld. DNB heeft aangegeven dat het mitigatietraject is afgerond. Het datakwaliteitsbeleid is nog niet geïmplementeerd en de VC beveelt aan om direct datakwaliteitsanalyses uit te gaan voeren aangezien een schoon databestand voor iedere toekomstscenario van het Fonds relevant is.

Het bestuur heeft voldoende aandacht voor de risico's uit hoofde van zorgplicht in de DC-regeling. In 2023 is besloten is om enkele onderzoeken uit te voeren, onder anderen een onderzoek naar de risicohouding van de deelnemers en een ALM-studie inclusief het eventueel herinrichten van de life cycles. Gezien de recente toekomstplannen zullen deze onderzoeken wellicht on hold worden gezet.

Er is geen tussentijdse ERB in 2023 getriggert. De volgende reguliere ERB staat, conform beleid en wet- en regelgeving, in 2024 op de agenda.

g. Communicatie

Het Fonds communiceert in beginsel digitaal; dit geldt ook voor de wettelijk verplichte communicatie. De documenten die op grond van Art. 46a PW moeten worden opgenomen, zijn beschikbaar en worden op verzoek wordt informatie schriftelijk aan deelnemers ter beschikking gesteld. De informatieverstrekking op de website is conform het Pensioen 1-2-3 beginsel. Informatie wordt tijdig verstrekt, is actueel en voldoet daarbij aan hetgeen in het communicatiebeleid is vastgelegd. De voorgeschreven informatie is tijdig aan het Pensioenregister aangeleverd.

De informatievoorziening naar de deelnemers aan de beschikbare-premieregeling en/of de vrijwillige bijspaarregeling is uitbesteed aan AAPS. Periodiek wordt getoetst of het risicoprofiel nog passend is.

Het Fonds heeft de keuzebegeleiding ingevuld die per 1 juli 2023 verplicht is. Daarbij wordt voldaan aan de minimaal daaraan gestelde eisen. Het Fonds communiceert verder open en transparant over de toekomst(scenario's) van het Fonds. De VC is van oordeel dat het bestuur voldoet aan de gestelde eisen ten aanzien van de communicatie.

De visitatiecommissie

Ton van der Linden
Tanja Stanoevska
Mariëtte Simons (voorzitter)

Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie

Het rapport over 2023 is in de bestuursvergadering van 27 mei 2023 in aanwezigheid van het Verantwoordingsorgaan besproken. Het bestuur concludeert uit het rapport dat de visitatiecommissie tevreden is over hoe het bestuur te werk gaat en dat het bestuur zorg draagt voor een integere en beheerste bedrijfsvoering. Het rapport kent ook een aantal aanbevelingen. Gezien het streven van het fonds om door middel van twee collectieve waarde-overdrachten in 2024 uiteindelijk in de eerste helft van 2025 tot liquidatie over te gaan, is de verwachting dat de aanbevelingen slechts ten dele kunnen worden opgevolgd. De aanbeveling met betrekking tot datakwaliteit is ook in deze fase van groot belang.

De opmerkingen van het bestuur over het visitatierapport zijn na een eerste schriftelijke reactie op 20 mei 2024 ook besproken met de visitatiecommissie in de bestuursvergadering van 17 juni 2024, waarmee het rapport door de visitatiecommissie definitief is gemaakt.

Het bestuur dankt de visitatiecommissie voor haar inspanningen en de betrokken en zorgvuldige wijze waarmee zij haar werk heeft gedaan.

Verantwoordingsorgaan

Verslag verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (VO) van Pensura vindt zijn basis in art 115 van de pensioenwet.

De hoofdtaken van het VO zijn:

– **Het adviseren van het bestuur over thema's die beschreven staan in art 115a van de Pensioenwet**

Het verantwoordingsorgaan adviseert het pensioenbestuur in ieder geval over:

- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden.
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan.
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht.
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure.
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

– **Het jaarlijks afnemen van verantwoording over het beleid van het bestuur, de uitvoering daarvan en het beleid voor de toekomst van het fonds.**

De evenwichtige belangenafweging tussen de deelnemers, de gewezen deelnemers en de gepensioneerden zal daarin een belangrijke rol spelen.

Door de nieuwe pensioenwet (Wtp Wet toekomst pensioenen) die op 1 juli 2023 is ingegaan, verandert er vooral wat als Pensura zou gaan invaren.

Bij de verwachte CWO naar een verzekeraar zal het VO bij het advies over het voorgenomen besluit alle geledingen van het fonds in ogenschouw moeten nemen.

Organisatie van het VO:

Samenstelling van de VO in 2023.

– P. Franssen	Voorzitter	namens de deelnemers
– A. Dijkhuis	Secretaris	namens de werkgever (tot november 2023)
– P. Leijts		namens de werkgever (vanaf november 2023)
– D. Leendertse		namens de deelnemers
– P. van de Kolk		namens de gewezen deelnemers
– B. Morren		namens de gepensioneerden
– G. Jurgens		ambtelijk secretaris / adviseur pensioenen

Activiteiten van het VO in 2023

Het VO heeft in 2023 6 keer vergaderd, waarvan twee keer met het bestuur, o.a. voor het bespreken van de jaarstukken.

Daarnaast is er enkele keren contact geweest tussen de voorzitters van Pensura en het VO.

Na het aantreden van de ambtelijk secretaris is er ook periodiek contact geweest van hem met de voorzitter van Pensura.

Via de Gdrive heeft het VO kennis kunnen nemen van alle relevante informatie zoals de notulen van de bestuursvergaderingen en andere (beleids)documenten.

Op deze wijze heeft het VO een goed beeld kunnen krijgen van het beleid van het bestuur en de uitvoering daarvan.

Het VO heeft in 2023 een zelfevaluatie uitgevoerd en een bijscholingscursus gevolgd.

Door het bestuderen van relevante informatie over de nieuwe pensioenwetgeving en de mogelijke gevolgen daarvan voor Pensura heeft het VO zich voor kunnen bereiden op de komende werkzaamheden en met name op het advies van een voorgenomen besluit door het bestuur van Pensura.

Adviesaanvragen:

Gedurende het verslagjaar 2023 is er advies gevraagd en gegeven over:

- Communicatiebeleidsplan
- Klachtenreglement
- Reglement Verantwoordingsorgaan
- ESG risicobeheersing

Een enkele kleine aanpassing is overgenomen door het bestuur.

Advies over de jaarstukken 2023

De gezamenlijke bespreking met het bestuur van 27 mei 2024 stond in het teken van de jaarstukken over 2023.

Mede door de adviezen/ondersteuning van onze ambtelijk secretaris heeft het VO zich een goede mening kunnen vormen van de diverse jaarstukken te weten:

- Jaarverslag Pensura 2023
- Rapport visitatiecommissie 2023
- Accountantsverslag Pensura 2023
- Actuarieelrapport Pensura 2023
- Certificeringsrapport Pensura 2023
- en andere relevante informatie.

Het VO kan zich vinden in de inhoud van het jaarverslag en de overige rapporten.

Er zijn geen significante afwijkingen/bevindingen gevonden, wel enkele verbeterpunten voor het bestuur. Er zijn geen verbeterpunten voor het VO gevonden. De verbeterpunten voor het VO uit het visitatierapport 2022 zijn afgehandeld

Het VO gaat er van uit dat het bestuur voldoende aandacht zal besteden aan de genoemde punten evenals de vorige jaren het geval was.

Er is door het een zelfevaluatie uitgevoerd en er is aandacht besteed aan vervolgcursussen.

Op verzoek van het VO is de taak van de adviseur (G. Jurgens) aangepast. Gezien het grote belang van de komende aanpassingen van de pensioenwet (NPS) zal hij het VO voorzien van de benodigde kennis van de nieuwe wetgeving en de mogelijke gevolgen voor het Pensurapensioen.

Het bestuur heeft aangegeven dat hij voldoende kennis bezit ten aanzien van NPS.

Daarnaast is G. Jurgens aangesteld als ambtelijk secretaris van het VO, mede om de achterstand in de administratie weg te werken en de kwaliteit van de verslaglegging/communicatie/etc. op een gewenst niveau te brengen.

Het VO is van mening dat het bestuur op een adequate en evenwichtige wijze haar beleid heeft uitgevoerd en op basis van argumenten de juiste besluiten heeft genomen.

Het bestuur heeft de belangen van alle belanghebbenden (de deelnemers, de gewezen deelnemers en de gepensioneerden) daarbij op evenwichtige wijze in aanmerking genomen.

Verdere adviezen vanuit actuaris, accountant en visitatiecommissie zijn echt de punten op de 'i'. Er is veel aandacht voor documenteren van beleid, overwegingen en afwegingen.

De toekomst van Pensura zal de komende tijd mede in het licht van de nieuwe Pensioenwet veel aandacht vergen.

Aandachtspunten voor het VO in 2024.

- Het VO meent dat het zakelijk omgaat met het bestuur, waarbij kwaliteit de boventoon voert en waarbij tevens gememoreerd wordt dat het VO vertrouwen heeft in het bestuur.
Het VO is van plan om dat ook in 2024 te continueren.
- Bij het proces NPS waarin meerdere partijen deelnemen, dient ook het VO betrokken te worden.
Alhoewel het niet mogelijk bleek te zijn om het VO direct te betrekken bij de vergaderingen over dit onderwerp is het VO tijdig en volledig voorzien van de benodigde informatie.
Het VO is op dit moment, evenals gemeld in jaarverslag 2022, van mening dat de voorkeur uit gaat naar een buy-out, d.w.z. de overgang naar verzekeraar. Het uiteindelijk advies over het voorgenomen besluit zal afhangen van de toetsing door het VO van de alternatieven en gebaseerd zijn op de verkregen informatie. Mede gezien het belang van een korte tijdsplanning bij zo'n overgang en de adviserende rol van het VO daarin is het van belang dat het VO op de hoogte is van de relevante informatie over dit onderwerp. Het bestuur heeft daar volgens het VO tot nu toe volledig aan voldaan.
In het advies zal het VO uitgebreid ingaan op de keuze die geadviseerd wordt.

Utrecht 4 juni 2024

Voorzitter:
Pieter Franssen

ambtelijk Secretaris:
Gerrit Jurgens

Reactie van het bestuur

Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) over het functioneren van het bestuur in 2023. Het verslag laat ook zien dat het VO het afgelopen jaar de nodige (positieve) adviezen heeft uitgebracht met soms een kritische (maar zeker constructieve) opmerking. Het bestuur is ook blij met het feit dat de bezetting van het VO op orde is en de continuïteit geborgd is met een volledig bezet Verantwoordingsorgaan, waar samen met de ondersteuning van een ambtelijk secretaris met veel inhoudelijke kennis, inmiddels de nodige jaren ervaring en deskundigheid is gebundeld. Dit is een uitstekend uitgangspunt om over de belangrijke beslissingen die in 2024 naar alle waarschijnlijkheid genomen gaan worden over de toekomst van Pensura, advies te kunnen uitbrengen. Het bestuur zal zich zeer inspannen om het VO tijdig te blijven meenemen in alle ontwikkelingen en ten behoeve van het advies over de toekomst van beide regelingen (DC- en DB-regeling) alle gewenste informatie ter beschikking te stellen.

Het bestuur dankt wederom het Verantwoordingsorgaan voor de inzet en betrokkenheid in het afgelopen jaar. Als bestuur is het goed om ook vanuit het VO voldoende countervailing power te ervaren, zodat de kwaliteit van de governance is gewaarborgd en daarmee een gedegen besluitvorming plaatsvindt. Ook het rapport van de Visitatiecommissie onderstreept nog eens dat het VO goed haar rol pakt.

Jaarrekening

Balans per 31 december (na bestemming saldo van baten en lasten, in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerende zaken	7.572	6.700
Zakelijke waarden	73.848	61.958
Vastrentende waarden	117.153	110.114
Liquide middelen beleggingen	144	466
	198.717	179.238
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Beleggingen	26.826	23.827
Herverzekeringsdeel technische voorziening [3]	0	92
Vorderingen en overlopende activa [4]	514	461
Liquide middelen [5]	135	904
	226.192	204.522

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Reserves [6]		
Algemene reserve	58.658	62.209
	58.658	62.209
Technische voorzieningen		
Pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [7]	140.387	118.112
Herverzekering [8]	0	92
	140.387	118.204
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [9]	26.826	23.827
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	321	282
	226.192	204.522

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

in duizenden euro

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds [11]		
Directe beleggingsopbrengsten	31	135
Indirecte beleggingsopbrengsten	23.408	-44.335
Kosten van vermogensbeheer	-151	-453
	23.288	-44.653
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [12]	2.879	-4.560
Premiebijdragen van werknemers en werkgevers [13]	846	706
Premiebijdragen voor risico deelnemers [14]	903	965
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemer t.b.v. inkoop rechten [15]	-783	-451
Saldo van overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds [16]		
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	-596	-51
	-596	-51
Pensioenuitkeringen [17]	-3.978	-3.323

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [17]		
Toevoeging pensioenopbouw	-108	-49
Toeslagverlening actieve deelnemers	-17.365	-7.264
Benodigde intresttoevoeging	-4.314	812
Wijziging rentecurve	-5.430	48.677
Vrijgevallen voor excassokosten	129	87
Uitkeringen	4.032	3.336
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	53	23
Actuarieel resultaat op sterfte	383	278
Waardeoverdrachten	421	62
Actuarieel resultaat op mutaties	-78	-5
Wijzigingen actuariële grondslagen / methoden	0	-1.449
Overige mutaties technische voorzieningen	2	-112
	-22.275	44.396
Mutatie voorzieningen voor risico deelnemers [18]		
Pensioenspaarkapitalen	-2.999	4.046
Herverzekering [19]		
Premies herverzekering	-75	-115
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [20]	-763	-645
Overige baten en lasten [21]	2	2
Saldo van baten en lasten	-3.551	-3.683
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Algemene reserve	-3.551	-3.683
	-3.551	-3.683

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

in duizenden euro

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	809	575
Uitkeringen uit herverzekering	41	58
Wegens overgenomen pensioenverplichtingen	23	13
	873	646
Uitgaven		
Pensioenen en afkopen	-3.963	-3.318
Wegens overgedragen pensioenverplichtingen	-649	-51
Premies herverzekering	-76	-105
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-762	-768
	-5.450	-4.242
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	28	135
Verkopen en aflossingen beleggingen	5.385	116.936
Overige	2	0
	5.415	117.071
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-1.778	-112.742
Kosten van vermogensbeheer	-151	-453
Overige	0	-116
	-1.929	-113.311
Mutatie geldmiddelen	-1.091	164
Saldo geldmiddelen 1 januari	1.370	1.206
Saldo geldmiddelen 31 december	279 ¹⁾	1.370 ¹⁾

1) Deze bedragen zijn inclusief liquide middelen beleggingen.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Stichting Pensioenfonds Pensura is gevestigd op de Maarssenbroeksedijk 2, 3542 DN te Utrecht en ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 30190287.

Het fonds heeft ten doel het uitkeren of doen uitkeren van pensioen- of andere uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de werkgever en aan hen die krachtens het pensioenreglement als nabestaande of als kind worden aangemerkt, één en ander overeenkomstig de bepalingen van de statuten en het pensioenreglement.

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder richtlijn 610 Pensioenfondsen en op basis van de continuïteitsveronderstelling.

Algemene grondslagen

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Schattingswijzigingen 2023

In 2023 zijn er geen schattingswijzigingen geweest.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Onroerende zaken

De beleggingen in onroerende zaken zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde. De ter beurse genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Overige beleggingen

De ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen voor risico van het fonds worden aangehouden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Algemene reserve

Het jaarlijkse resultaat volgens de rekening van baten en lasten wordt voor een deel toegevoegd aan de algemene reserve. De algemene reserve wordt bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle activa en verplichtingen, inclusief technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen zijn verwerkt in de balans. Op basis van de Pensioenwet moet minimaal een eigen vermogen van circa 5% van de voorziening pensioenverplichtingen aangehouden worden.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Per 1 januari 2007 is de Pensioenwet in werking getreden. Onderdeel van de Pensioenwet is het Financieel Toetsingskader (FTK). In het FTK is de manier waarop De Nederlandsche Bank (DNB) haar toezicht op pensioenfondsen uitoefent vastgelegd. Het FTK stelt daarbij de kaders waarbinnen een fonds moet opereren. Besloten is het FTK ook toe te passen voor de jaarverslaglegging daar dit aansluit bij het door het bestuur gehanteerde beleid.

De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. Voor de arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de te bereiken aanspraken.

De voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen:

Sterfte

Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) met toepassing van ervaringssterfte (ES Pensura 2022).

Gehuwdheid

Vóór de pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het onbepaalde-partnersysteem. Na pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partnersysteem.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

Leeftijden worden in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.

Rekenrente

Conform de rentetermijnstructuur per 31 december 2023 zoals gepubliceerd door DNB.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de reguliere voorziening is geen opslagpercentage voor toekomstige uitvoeringskosten opgenomen. Uitvoeringskosten worden ieder jaar door de sponsor vergoed. In de premiestelling wordt rekening gehouden met een opslag voor kosten van 3,2% (2022: 3,2%). Deze vallen, tezamen met het jaarlijks fondsrendement op deze voorziening, vrij in een kostenvoorziening. Deze kostenvoorziening bedraagt ultimo 2023 € 3.429.000,-.

Arbeidsongeschiktheid

Als onderdeel van de voorziening pensioenverplichtingen zijn de toekomstige rechten van arbeidsongeschikte deelnemers opgenomen, waarvoor een (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling van toepassing is.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Deze voorziening is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor rekening en risico deelnemers

De waardering van de voorziening voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien er geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- rente;
- dividend;
- soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten.

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen, aandelen vastgoedmaatschappijen en obligaties;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Premiebijdragen (van werknemers en werkgever)

Premiebijdragen zijn aan de periode toegerekend waarop zij betrekking hebben en waarin de arbeidsprestatie geleverd is. De premie wordt berekend op basis van het pensioenreglement. Op basis van extrapolatie vindt een schatting plaats voor zover de van werkgevers te ontvangen informatie niet is verkregen. De premie-bijdragen bestaan uit de feitelijke premie op basis van het reglement en een overlopende post inzake bijschatting voor nog te ontvangen premie over het boekjaar.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

in duizenden euro

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds ¹⁾

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrekk- ingen	Verkopen/ aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	6.700	800	-1.300	90	1.282	7.572
Zakelijke waarden						
Aandelen beleggingsfondsen	61.958	978	-4.085	289	14.708	73.848
Vastrentende waarden						
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	110.114	0	0	0	7.039	117.153
Liquide middelen inzake beleggingen	466					144
Totaal belegd vermogen	179.238	1.778	-5.385	379	23.029	198.717

1) Voor een verdere toelichting van de beleggingen wordt verwezen naar de risicoparagraaf.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt¹⁾

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld met behulp van de netto contante waarde berekening.

Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingsmethode, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere geschikte methode.²⁾

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Vastgoed	7.572	0	0	0	7.572
Zakelijke waarden	62.630	0	0	11.218	73.848
Vastrentende waarden	14.454	0	0	102.699	117.153
Liquide middelen	279	0	0	0	279
Totaal belegd vermogen	84.935	0	0	113.917	198.852

Onderstaande tabel geeft de niveau-indeling weer van het vorig verslagjaar.

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Vastgoed	6.700	0	0	0	6.700
Zakelijke waarden	52.638	0	0	9.320	61.958
Vastrentende waarden	13.160	0	0	96.954	110.114
Liquide middelen	1.370	0	0	0	1.370
Totaal belegd vermogen	73.868	0	0	106.274	180.142

1) Incl. Bloomberg NAV of Telekurs NAV.

2) Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn o.a. Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Categorie	Stand ultimo 2023	Overlopende posten	Toepassing- Look-through	Stand risico paragraaf obv Look-through 2023
Vastgoedbeleggingen	7.572	0	1.273	8.845
Zakelijke waarden	73.848	0	-1.808	72.040
Vastrentende waarden	117.153	0	-2.515	114.638
Derivaten	0	0	171	171
Liquide middelen	279	0	2.879	3.158
Totaal	198.852	0	0	198.852

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrekingen	Verkopen/ aflossingen	Dividend	Koerswinst	Stand ultimo 2023
Beleggingspensioen	16.568	883	-650	374	1.581	18.756
Vrijwillig bijsparen	7.259	20	-133	175	749	8.070
Totaal belegd vermogen	23.827	903	-783	549	2.330	26.826

De beleggingen voor risico deelnemers kunnen qua beleggingscategorie worden onderverdeeld in:

Categorie	Stand ultimo 2023	Stand ultimo 2022
Onroerende zaken	2.882	3.127
Zakelijke waarden	15.085	14.531
Vastrentende waarden	8.751	6.164
Liquide middelen	108	5
Totaal belegd vermogen	26.826	23.827

De beleggingen voor rekening en risico deelnemers kunnen onderverdeeld worden in de volgende onderdelen:

Beleggingen uit beleggingspensioen

Dit zijn de beleggingen van de deelnemers die deelnemen in de regeling "JD Combinatiepensioen" en die een bijdrage krijgen in de beleggingspensioenmodule, voor zover het basisjaarinkomen boven het maximum basisjaarinkomen van € 70.489 per 1 januari 2023 (€ 75.408 per 1 januari 2024) uitstijgt.

Beleggingen uit vrijwillig bijsparen

Dit betreft het saldo van de beleggingen van de deelnemers aan het "JD Combinatiepensioen" die gekozen hebben om vrijwillig bij te sparen, onder voorbehoud van de daarvoor beschikbare fiscale ruimte. De regeling is voor nieuwe stortingen gesloten per 1 januari 2015.

	2023	2022
[3] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Herverzekerde rechten	0	92
[4] Vorderingen en overlopende activa		
Verzekeringsmaatschappijen		
Herverzekering (ElipsLife)	0	0
Vordering DC-Schade	111	151
Lopende intrest		
Vastrentende waarden	0	0
Overige vorderingen		
Overige debiteuren	403	310
Totaal vorderingen en overlopende activa	514	461
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd korter dan 1 jaar.		
[5] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	135	904
	135	904

Deze liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.
Op deze rekening van de ING Bank is een 'intraday' kredietfaciliteit afgegeven van € 150.000. Hiervan is in 2023 geen gebruik gemaakt.

Passiva

[6] Reserves

Algemene reserve

Stand 31 december

Bestemming van het saldo van baten en lasten

	2023	2022
	62.209	65.892
	-3.551	-3.683
Stand per 31 december	58.658	62.209
Het minimaal vereiste vermogen bedraagt 103,6% (2022: 103,5%). Het vereiste vermogen bedraagt 116,7% (2022: 117,7%). De dekkingsgraad is 135,1% (2022: 143,8%). De beleidsdekkingsgraad is 134,0% (2022: 139,2%). Het pensioenvermogen bedraagt 225.871 (2022: 204.240). Vanaf 2015 is de dekkingsgraad vastgesteld als het totaal eigen vermogen plus de totale technische voorzieningen, zijnde het pensioenvermogen, gedeeld door de totale technische voorzieningen (pensioenverplichtingen). Dit alles op voorschrift van DNB. De beleidsdekkingsgraad is bepaald als de 12-maands gemiddelde dekkingsgraad waarbij voor het einde van een kwartaal de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de K-Staten DNB en voor het einde van het jaar de dekkingsgraad wordt gebruikt zoals gerapporteerd in de J-staten DNB. De toeslagverlening per 1 januari 2024 bedraagt 1,25% (per 1 januari 2023: 14,86%). Deze toeslagverlening is niet verwerkt in de cijfers over 2023 maar betreft een gebeurtenis na balansdatum.		

	2023	2022
Technische voorzieningen		
[7] Ontwikkeling van de technische voorziening voor risico pensioenfonds		
Stand per 1 januari	118.112	162.508
Toevoeging pensioenopbouw	108	49
Toeslagverlening actieve deelnemers	17.365	7.264
Benodigde intresttoevoeging	4.314	-812
Wijziging rentecurve	5.430	-48.677
Vrijgevallen voor excassokosten	-129	-87
Uitkeringen	-4.032	-3.336
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-53	-23
Actuarieel resultaat op sterfte	-383	-278
Waardeoverdrachten	-421	-62
Actuarieel resultaat op mutaties	78	5
Wijzigingen actuariële grondslagen / methoden	0	1.449
Overige mutaties technische voorzieningen	-2	112
Stand per 31 december	140.387	118.112
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd:		
Actieve deelnemers	1.172	1.113
Gewezen deelnemers	78.523	69.348
Pensioengerechtigden	60.044	47.206
Voorziening AOW compensatie	563	333
Schadevoorziening DC regeling	85	112
Stand voorziening per 31 december	140.387	118.112
[8] Herverzekering		
Stand per 1 januari	92	126
Mutatie boekjaar	-92	-34
Stand per 31 december	0	92
Totaal technische voorzieningen	140.387	118.204

	2023	2022
[9] Voorziening pensioenverplichtingen voor rekening en risico deelnemers		
Stand 1 januari	23.827	27.873
Stortingen	903	966
Opnames	-782	-452
Rendement	2.878	-4.560
Stand 31 december	26.826	23.827
[10] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Te betalen loonheffing en sociale lasten	84	71
Administratiekosten AZL	24	26
Accountantskosten	27	25
Actuariskosten	30	29
Kosten vermogensbeheer	48	11
Diversen	19	56
	232	218
Overlopende passiva		
Diversen	29	36
Nog door te storten / te muteren spaarkapitalen	60	28
	89	64
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	321	282
Alle kortlopende schulden en diverse overlopende passiva hebben een looptijd korter dan 1 jaar. De nog te betalen BTW heeft een looptijd > 1 jaar.		

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Er zijn meerjarige contracten afgesloten met Caceis, ABN-AMRO Pension Services (houdt op met bestaan per 1 januari 2025), BNP Paribas en AZL N.V. welke jaarlijks opzegbaar zijn.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds en de verbonden partijen. Het bestuur heeft de volgende natuurlijke personen en entiteiten aangewezen als verbonden partijen: de leden van het bestuur en de ondernemingen waarmee het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten. Ultimo 2023 waren dit Diversey Europe Operations B.V., Diversey B.V., Diversey Netherlands Productions B.V. en Diamond (BC) Netherlands Holding B.V.

Het bestuur heeft geconstateerd dat er geen transacties van betekenis met de verbonden partijen hebben plaatsgevonden die niet onder normale marktomstandigheden zijn verricht. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van een vordering op (voormalige) leden van het bestuur of het verantwoordingsorgaan.

Het fonds ontvangt premie van de aangesloten ondernemingen. Deze bestaat hoofdzakelijk uit herstellpremie en een kostenopslag. Dit is geregeld vanuit de uitvoeringsovereenkomst. De werkgever is de verplichting aangegaan om, afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad, een herstellpremie te betalen, om extra premie te storten indien Pensura op grond van de wet- en regelgeving de pensioenen zou moeten verlagen (bijstorting) en om de feitelijke uitvoeringskosten van Pensura te vergoeden. Indien de werkgever de uitvoeringsovereenkomst opzegt, is de werkgever gehouden om alle toekomstige uitvoeringskosten van Pensura te betalen.

Gebeurtenissen na balansdatum

- Het bestuur heeft geen toeslag verleend per 1 januari 2024. Wel is een inhaaltoeslag verleend per 1 januari 2024 van 1,25%. Dit is niet verwerkt in de cijfers over 2023.
- Op 17 januari 2023 is de Verordening betreffende de digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector, (ook wel 'Digital Operational Resilience Act', of DORA) van kracht geworden. Aangezien het fonds een eigen IT-omgeving heeft, maar steunt op de uitvoeringsorganisatie, sponsor en vermogensbeheerders. Het bestuur vergewist zich ervan dat deze organisaties volop bezig zijn met de voorbereidingen. Het bestuur richt zich in eerste instantie op het overdragen van de pensioenen naar een verzekeraar. Mocht dat in de eerste helft van het jaar niet lukken, dan zal het bestuur in de tweede helft van het jaar voorbereidingen treffen om aan DORA te kunnen voldoen op 17 januari 2025.

De Wet Toekomst Pensioenen waarin dit is vastgelegd is op 1 juli 2023 in werking getreden. Indien door de sociale partners een verzoek tot invaren wordt gedaan om in te varen in het nieuwe pensioenstelsel zal uiterlijk 1 juli 2025 het pensioenfonds een Implementatieplan bij DNB moeten hebben ingediend en een Communicatieplan bij de AFM. Vanaf uiterlijk 1 januari 2028 moet aan de Wet toekomst pensioenen worden voldaan. Zoals de stand van zaken nu is doen de sociale partners geen verzoek tot invaren. In 2024 is de inzet namelijk om de deelnemers uit de pensioenregelingen 2003 en 2006 over te dragen naar een verzekeraar uiterlijk 1 januari 2025. Voor de DC excedent regeling is de belangrijkste reden het feit dat ABNAMRO Pensioenservices (AAPS) de uitvoeringsovereenkomst heeft opgezegd per 1 januari 2025. Aangezien binnen het pensioenfonds geen alternatieven mogelijk zijn omdat er geen partijen zijn gevonden die offertes willen uitbrengen voor deze dienstverlening, heeft het bestuur de werkgever gevraagd om een andere oplossing te zoeken voor de nieuwe opbouw. De intentie is om dan tevens een CWO naar deze partij uit te voeren vanuit het fonds voor de opgebouwde kapitalen.

Voor de DB-regelingen geeft in een mediaan scenario blijven in het FTK de beste resultaten. In slecht weer scenario's komen verzekeraars op een duidelijk beter resultaat uit. Invaren in het nieuwe pensioenstelsel geeft minder goede uitkomsten, met name voor de jongere deelnemers. Dit is het gevolg van de inhaalindexatie die nog uitstaat binnen het fonds, de bijstortverplichting en herstellpremie die de werkgever betaalt als aan de voorwaarden wordt voldaan en het feit dat de werkgever de uitvoeringskosten betaalt. Het bestuur heeft de werkgever om een 'bruidsschat' gevraagd om deze financiële toezeggingen naar de toekomst toe af te komen. De werkgever heeft daartoe een aanbod gedaan dat is geaccepteerd.

Er zijn twee verzekeraars die een offerte hebben uitgebracht voor de buy out van de DB- en de CWO van de DC-regeling. Het bestuur en de werkgever willen de regelingen bij voorkeur bij dezelfde partij onderbrengen, omdat zij verwachten dat dit voordelen qua kosten oplevert, in de implementatie en gemak voor de deelnemer qua informatie en communicatie. Op 17 juni 2024 heeft het bestuur besloten om een pre binding overeenkomst met één van de verzekeraars aan te gaan en het verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de DB-regeling per uiterlijk 1 januari 2025 bij De Nederlandsche Bank in te dienen. De DC-regeling wordt eerder overgedragen, aangezien AAPS in 2025 niet meer bestaat. De sociale partners en het Verantwoordingsorgaan hebben het besluit van het pensioenfonds onderschreven. De nieuwe opbouw in de DC-regeling wordt vanaf 1 oktober 2024 al bij de verzekeraar ondergebracht. Na instemming van DNB en uitvoering van de collectieve waardeoverdracht, vindt aansluitend de liquidatie van het fonds plaats, naar verwachting medio 2025.

Toelichting op de staat van baten en lasten

in duizenden euro

Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van Stichting Pensioenfonds Pensura hebben in 2023 geen bezoldiging ontvangen ten laste van het fonds, met uitzondering van de voorzitter, de afgevaardigden vanuit de pensioengerechtigden in bestuur en verantwoordingsorgaan. Deze hebben in totaliteit een bedrag van € 54 (2022: € 42) ontvangen voor hun diensten.

Betaalde vergoedingen bestuur, Visitatiecommissie en/of VO

	2023	2022
Bestuursvergoedingen	51	42
Vergoedingen Visitatiecommissie	15	15
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	3	0
Totaal	69	57

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Pensioenfonds Pensura geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten

[11] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Directe beleggingsopbrengsten

Onroerende zaken	0	0
Zakelijke waarden	14	164
Vastrentende waarden	0	0
Banken	17	-29
	31	135

Indirecte beleggingsopbrengsten

<i>Onroerende zaken</i>		
Ongerealiseerd resultaat	1.282	-1.474
Gerealiseerd resultaat	90	-893

	2023	2022
<i>Zakelijke waarden</i>		
Ongerealiseerd resultaat	14.708	-27.835
Gerealiseerd resultaat	289	13.247
<i>Vastrentende waarden</i>		
Ongerealiseerd resultaat	7.039	-29.345
Gerealiseerd resultaat	0	1.965
	23.408	-44.335
Kosten van vermogensbeheer		
Beheerloon:		
– Beleggingsadministratie	0	0
– Bewaarloon	-28	-18
– Bankkosten	0	0
– BlackRock	-3	-52
– UBS	0	-90
– First Pensions	-78	-45
– Caceis	-42	-248
	-151	-453
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	23.288	-44.653
[12] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Directe beleggingsopbrengsten	549	518
Indirecte beleggingsopbrengsten	2.330	-5.078
	2.879	-4.560

	2023	2022
[13] Premiebijdragen		
Werkgeverspremie	735	697
Premie ANW-hiaat	0	0
Inkoopsommen spaarkapitaal	148	49
Inkoopsommen	0	0
Premie premievrije doorbouw excedent	-37	-40
	846	706
De kostendekkende premie bedraagt	1.638	1.662
De feitelijke premie bedraagt	1.638	1.662
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	979	1.070
Opslag in stand houden vereist vermogen	25	34
Opslag voor uitvoeringskosten	634	558
	1.638	1.662
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
Actuarieel benodigd	979	1.070
Opslag in stand houden vereist vermogen	25	34
Opslag voor uitvoeringskosten	634	558
Herstelpremie ¹⁾	0	0
	1.638	1.662
[14] Premiebijdragen voor risico deelnemers		
Premies pensioensparen	903	965
[15] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers		
Doorstorting spaarkapitaal	0	0
Inkoop rechten	0	0
Overlijden	0	0
Waardeoverdrachten	-783	-451
	-783	-451

1) De maximaal te betalen herstelpremie in 2023 is gelijk aan € 3.064.000,- en wordt jaarlijks geïndexeerd aan de hand van de stijging van de cao-lonen bij de onderneming. De daadwerkelijke hoogte van de herstelpremie is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Is de beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, is de te betalen herstelpremie gelijk aan het maximum (€ 3.064.000,- zijnde het niveau 2023). Ligt de beleidsdekkingsgraad tussen de minimaal vereiste dekkingsgraad en de vereiste dekkingsgraad, dan wordt de hoogte van de herstelpremie lineair bepaald (teruglopend van het maximum € 3.064.000,- naar € 0,-). Ligt de beleidsdekkingsgraad hoger dan de vereiste dekkingsgraad, is de herstelpremie €0,-.

	2023	2022
[16] Saldo van overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds		
Overgenomen pensioenverplichtingen	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	-596	-51
	-596	-51
[17] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-3.638	-3.034
Invaliditeitspensioen	-35	-31
Partnerpensioen	-265	-230
Wezenpensioen	-5	-4
Afkoopsommen	-12	-7
ANW-hiaat pensioen	-23	-17
	-3.978	-3.323
[18] Mutatie voorziening voor risico deelnemers		
Aankopen	-903	-965
Verkopen	783	451
Rendement	-2.879	4.560
	-2.999	4.046
[19] Herverzekering		
Premie	-76	-105
Herverzekerde uitkeringen	1	49
Vordering DC schade	0	-59
	-75	-115

	2023	2022
[20] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
AZL:		
– Administratie	-383	-349
– Incidentele werkzaamheden ¹⁾	-77	-46
Accountant (controle jaarrekening) ²⁾	-54	-50
Actuaris (jaarwerk en advies)	-94	-91
Actuaris (certificering)	-34	-22
Visitatie	-15	-15
Bestuur	-54	-57
De Nederlandsche Bank	-15	-13
Overige	-37	-2
	-763	-645
[21] Overige baten en lasten		
Diversen	2	2
	2	2

In het verslagjaar 2023 zijn door de toezichthouders geen dwangsommen en/of bestuurlijke boetes opgelegd. Noch is er een bewindsvoerder aangesteld.

1) 2023: o.a. WTP ad € 43, wettelijke projecten ad € 14 en AFM-onderzoek ad € 6. 2022: wettelijke projecten ad € 13 en AFM-onderzoek ad € 6.

2) Het volledige honorarium van de accountant heeft betrekking op controleopdrachten inzake jaarrekening, basisgegevens en verslagstaten t.b.v. DNB.

	2023	2022
Actuariële analyse van het resultaat		
Beleggingsopbrengsten	13.544	4.836
Premies en koopsommen	65	34
Waardeoverdrachten	-175	11
Uitkeringen	54	13
Sterfte	383	278
Arbeidsongeschiktheid	17	-27
Reguliere mutaties	-78	-5
Toeslagverlening	-17.365	-7.264
Overige mutaties technische voorzieningen	2	-1.561
Andere oorzaken	2	2
Resultaat	-3.551	-3.683

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2023 als volgt te verdelen:

	2023
	x € 1.000
Algemene reserve	-3.551
	-3.551

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 116,7% en 2022 van 117,7%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	4.380	1,7	5.269	2,5
Aandelen en vastgoed risico (S2)	19.095	11,8	16.351	11,9
Valutarisico (S3)	10.024	2,6	9.098	2,8
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	7.070	3,3	6.353	3,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	3.710	0,4	3.269	0,4
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	1.671	0,1	1.620	0,1
Diversificatie- en correlatie-effect	-18.066	0,0	-16.838	0,0
Vereist eigen vermogen	27.884	19,9	25.122	21,3
Toevoeging 1% buffer herverzekerde TV	0	0,0	0	0,0
Afname voor toerekening totale TV	0	-3,2	0	-3,6
Totaal Vereist eigen vermogen	27.884	16,7	25.122	17,7

	2023		2022	
	€	%	€	%
Dekkingsgraad		135,1		143,8
Beleidsdekkingsgraad		134,0		139,2
Minimaal vereiste dekkingsgraad		103,6		103,5
Strategisch vereiste dekkingsgraad		116,7		117,7
Feitelijk vereiste dekkingsgraad		117,4		117,3

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 134,0%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 139,2%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 5,2%-punt.

Renterisico

Het Pensioenfonds dekt strategisch 75% van het renterisico af op basis van UFR. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Deze methodiek wijkt af van de strategische vaststelling van het renterisico toegepast door het fonds.

Hoogte buffer

Op basis van de vereist eigen vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het feitelijk renterisico 3.992 (1,5%) en voor het strategisch renterisico 4.380 (1,7%) ultimo 2023.

Zakelijke waarden en vastgoed risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in zakelijke waarden en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden en vastgoed per categorie:</i>				
Indirecte beleggingen in vastgoed (beursgenoteerd)	8.845	10,9	8.035	11,8
Zakelijke waarden ontwikkelde markten (Mature markets)	70.579	87,3	58.539	85,9
Zakelijke waarden opkomende markten (Emerging markets)	1.461	1,8	1.547	2,3
	80.885	100,0	68.121	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 20.701 (13,0%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 19.095 (11,8%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl veel van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen.

Het valutarisico wordt berekend aan de hand van een scenario waarbij wordt uitgegaan van een waardedaling van de beleggingen in vreemde valuta van 20%. Het valutarisico is het totale negatieve effect op de waarde van alle beleggingen als gevolg van dit scenario. Het fonds dekt geen valutarisico af middels derivaten.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valuta risico bedraagt 10.728 (2,8%) en voor het strategisch valuta risico 10.024 (2,6%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en loopt daarmee geen risico dat de waarde van deze beleggingen daalt als gevolg van marktontwikkelingen.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 30%. De buffer voor het feitelijk grondstoffenrisico bedraagt 0 (0,0%) en voor het strategisch grondstoffenrisico 0 (0,0%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentendewaardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' of 'geen rating' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	26.297	22,9	24.900	22,5
AA	37.391	32,6	31.200	28,2
A	4.087	3,6	13.600	12,3
BBB	8.887	7,8	32.700	29,6
Lager dan BBB	1.567	1,4	1.800	1,6
Geen rating	36.409	31,7	6.400	5,8
	114.638	100,0	110.600	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 6.665 (3,0%) en voor het strategisch kredietrisico van 7.070 (3,3%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 3.710 (0,3%) en het strategisch verzekeringstechnisch risico bedraagt 3.710 (0,4%) ultimo 2023.

Liquiditeitsrisico

Het fonds loopt het risico dat het niet over voldoende liquide financiële middelen beschikt om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringsverplichtingen te voldoen. Ten behoeve van risicomanagement en het prudent person beginsel dient het fonds rekening te houden met liquiditeitsrisico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het vereist eigen vermogen voor het liquiditeitsrisico vooralsnog gelijkgesteld aan 0%. Bij een verdere vergrijzing van de Nederlandse samenleving kan het liquiditeitsrisico in de toekomst een meer prominente rol gaan spelen. Naast het bovenstaande liquiditeitsrisico is er ook sprake van een liquiditeitsrisico als een lange periode vooraf gaat aan de volledige verkoop van een beleggingsobject. Dit beleggingsobject is dan illiquide. Beleggingen in (niet-beursgenoteerd) vastgoed en in hedge funds worden vaak als illiquide betiteld. De verhoging van de standaardschok is gekoppeld aan de verwachte verkoopperiode.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Zakelijke waarden

Verdeling zakelijke waarden per regio:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Europa EU	8.490	11,8	7.273	12,1
Europa niet-EU	4.522	6,3	4.327	7,2
Noord-Amerika	52.252	72,5	41.881	69,7
Midden- en Zuid-Amerika	508	0,7	391	0,7
Azië	1.106	1,5	1.054	1,8
Oceanië	5.046	7,0	5.061	8,4
Overige	116	0,2	99	0,2
	72.040	100,0	60.086	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	9.303	12,9	7.419	12,3
Informatietechnologie	21.014	29,2	15.719	26,2
Industriële ondernemingen	6.840	9,5	5.317	8,8
Niet-cyclische consumentengoederen	4.472	6,2	4.246	7,1
Cyclische consumentengoederen	9.094	12,6	7.365	12,3
Energie	2.285	3,2	2.549	4,2
Nutsbedrijven	997	1,4	998	1,7
Telecommunicatie	6.600	9,2	5.208	8,7
Basisindustrieën	2.325	3,2	2.174	3,6
Gezondheidszorg	9.010	12,5	8.960	14,9
Andere sectoren	100	0,1	131	0,2
	72.040	100,0	60.086	100,0
 Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden				
BlackRock CCF Dev Wld ESG Scrn	50.487	70,1	44.287	73,7
MM Global Equ Long Term Inves Fund Class A EUR Acc	11.218	15,6	9.320	15,5
iShares NASDAQ 100 ETF USD Acc	12.143	16,9	8.351	13,9

Vastrentende waarden

Verdeling vastrentende waarden per regio:

	2023		2022	
	€	%	€	%
Europa	108.842	94,9	99.781	96,0
Noord-Amerika	3.787	3,3	2.422	2,3
Europa niet-EU	1.540	1,3	1.260	1,2
Oceanië	469	0,4	431	0,4
	114.638	100,0	103.894	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Frankrijk	25.124	21,5	0	0
Duitsland	13.678	11,7	0	0
Nederland	10.832	9,3	0	0
AXA IM Smart Matching Solutions	0	0,0	96.954	93,3
AXA WLD EURO CR PLUS I C 3D	0	0,0	13.160	12,7

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen of onverwachte externe gebeurtenissen. Ten behoeve van haar risicomanagement dient het fonds rekening te houden met het operationeel risico, hetgeen kan resulteren in het aanhouden van een reserve in het eigen vermogen. In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor het operationeel risico gelijkgesteld aan 0%.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de zakelijke waarden portefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 1.765 (0,1%) en voor het strategisch actief beheer risico van 1.671 (0,1%).

Effect toerekenen naar totale vereiste dekkinggraad

Om van de vereiste dekkinggraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkinggraad dient een aanpassing van -3,3%-punt toegevoegd te worden op basis van de feitelijke verdeling en een aanpassing van -3,3%-punt op basis van de strategische verdeling. Deze aanpassingen dienen gemaakt te worden omdat het fonds een technische voorziening voor risico deelnemers en een herverzekerde technische voorziening heeft.

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het zakelijke waarden- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -€ 18.471 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 18.066.

De jaarrekening is vastgesteld te Utrecht d.d. 27 juni 2024.

Het bestuur

H.J.J. Debrauwer
voorzitter

D.H.M. Geerlings
secretaris

J.H.M. ten Berge
bestuurder

R. Estrada Bertran
bestuurder

A.U.M. Gengler
bestuurder

M.L.M. Claassens
bestuurder

W.J. Hamminga
bestuurder

E.I. Bentsen
bestuurder

Overige gegevens

Resultaatbestemming

Statutaire bepalingen omtrent de resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Pensura te Utrecht is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Pensura, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.700.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 85.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Pensura is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Amsterdam, 27 juni 2024

drs. Gerry Koning AAG FRM
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

n de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Pensura

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Pensura per 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds Pensura ('de Stichting' of 'het fonds') te Utrecht gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2023; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 1,7 miljoen
- 0,8% van het pensioenvermogen

Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit

- Frauderisico's: veronderstelde risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving'
- Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen risico van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd
- Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd

Kernpunten

- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds
- Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,7 miljoen (2022: EUR 1,7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2023 (0,8%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 85 duizend rapporteren aan het bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan CACEIS Bank, Netherlands Branch (hierna: 'CACEIS'). De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. (hierna: 'AZL'). Het beheer van de kapitalen van de beschikbare premieregeling is uitbesteed aan ABN AMRO Bank N.V. | Pension Services (hierna: 'ABN AMRO Pension Services').

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door CACEIS en ABN AMRO Pension Services. De informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van CACEIS, ABN AMRO Pension Services en AZL, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij (waar relevant) met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan CACEIS, ABN AMRO Pension Services en AZL.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen de beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbesteede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In hoofdstuk 'Risicomanagement' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, de klokkenluidersregeling, de jaarlijkse compliancerapportage en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Wij hebben inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en hebben correspondentie met relevante toezichthoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. Wij hebben tevens kennisgenomen van het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 en de door het bestuur getroffen maatregelen om de (financiële) impact te bepalen alsmede herhaling te voorkomen. Voor een nadere toelichting op dit incident verwijzen wij naar de paragraaf 'Klachten en geschillen' zoals opgenomen in het bestuursverslag.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder directe en indirecte beleggingsopbrengsten en premiebijdragen) als niet significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar het kernpunt met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waarbij wij onder andere voor een deelwaarneming van de overige kosten de juistheid hebben vastgesteld op basis van onderliggende brondocumenten

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle, anders dan het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 zoals hiervoor reeds benoemd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur van de Stichting heeft zijn continuïteitsbeoordeling uitgevoerd en geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te beoordelen omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een significant continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteitseisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en het evalueren van de toelichting in de jaarrekening hieromtrent.

De resultaten van onze risicobeoordelingsprocedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen bedragen circa 88% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 1 van de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting voor circa 43% is gebaseerd op marktnoteringen en voor circa 57% op andere geschikte waarderingsmethoden. De waardering van de beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van het fonds.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van de beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen gebaseerd op marktnoteringen (niveau 1) onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingsmethoden vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van beleggingen gebaseerd op andere geschikte waarderingsmethoden (niveau 4) hebben wij getoetst aan de hand van (door een andere onafhankelijke

accountant gecontroleerde) jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de beleggingen in de jaarrekening acceptabel. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de toelichting 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen. Uit deze toelichting blijkt dat er geen schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden. In de risicoparagraaf is de gevoeligheid van de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor schattingen uiteengezet.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals

opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet- naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel

zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 27 juni 2024

KPMG Accountants N.V.

W. Kevelam RA

Bijlagen

Overzicht belegd vermogen

in duizenden euro

	2023			2022		
	€	%	norm %	€	%	norm %
Onroerende zaken						
Zakelijke waarden vastgoedmaatschappijen	7.572	3,8		6.700	3,7	
Totaal onroerende zaken	7.572	3,8	15	6.700	3,7	15
Zakelijke waarden						
Zakelijke waarden beleggingsfondsen	73.848	37,2		61.958	34,6	
Totaal zakelijke waarden	73.848	37,2	45	61.958	34,6	45
Vastrentende waarden						
Vastrentende beleggingsfondsen	117.153	59,0		110.114	61,4	
Totaal vastrentende waarden	117.153	59,0	40	110.114	61,4	40
Overig						
Liquide middelen inzake beleggingen	144	0,1		466	0,3	
	144	0,1	0	466	0,3	0
Totaal	198.717	100	100	179.238	100	100